

TINERI UCIȘI DE GVERN

Nr. 20
(275)

pag. 8-9
**CAZUL
ANDREI
FRUMUȘANU-
AURICA
CRĂINICEANU**

17-23 mai 1995

SMARANDA ENACHE

președinta Ligii Pro Europa

INTERVIU

pag. 10-11

BILL CLINTON LA MOSCOVA
„PĂSTRAȚI CURSUL ÎNCEPUT
AL DEMOCRAȚIEI!”

pag. 6-7

CENTENAR BLAGA

pag. 13

**ROMÂNIA VĂZUTĂ
DE LA STRASBOURG**

pag. 5

pag. 11

SRI DATEAZĂ DIN IANUARIE '90

pag. 14

Dan C. MIHĂILESCU DESPRE MIRCEA ZACIU

România are de trimis la Bruxelles, pînă la începutul verii, schița propriei strategii de atingere a criteriilor de performanță, cerute în plan legislativ și economic, în scopul aderării la Uniunea Europeană. La recenta întâlnire a miniștrilor din cele 15 țări ale Uniunii Europene și, respectiv, din cele 6 țări central- și est-europene asociate – unde a fost aprobată o Carte albă asupra pregătirii acestor din urmă țări pentru aderare –, România, potrivit declarațiilor d-lui Teodor Meleșcanu, a insistat asupra experienței pe care o încearcă și asupra eventualei valorificări a acestei experiențe și în cazul altor țări asociate. Este vorba de a elabora o strategie proprie de aderare, ca emanație a întregii societăți civile, cu participarea nu doar a oficialităților guvernamentale, ci și a reprezentanților partidelor, cercurilor economice, mediilor academice și a experților independenți.

Ideea în sine nu este real. Numai că gradul de coagulare a unei strategii rezultînd dintr-o asemenea structură de elaborare este problematic. Dacă nu cumva, pînă la urmă, multiplele dar puțin coordonatele propuneri venind din aceste medii vor fi ignorate, iar oficialitățile – care sînt totuși decidenții finali – se vor opri doar asupra propriilor păreri. Operațiune de „curățire”, care, oricum, nu va ocoli propunerile considerate „inoportune”, alt termen pentru acela de „incomode”.

ILIE ȘERBĂNESCU

**Aderarea
la Uniunea
Europeană
încă în faza
euforiei**

În orice caz, trebuie subliniat că Uniunea Europeană nu așteaptă nimic altceva decît o strategie asumată de Guvern, care deci urmează să prezinte, cit de cit, o garanție a transparenței ei în practică. Așa că o strategie chiar mai proastă, dar împărtășită de Guvern (oricît de nefericit ar fi acesta), este preferabilă unei strategii absolut minunate, dar care nu este agreată de respectivul Guvern și căruia acesta îi va pune bețe în roate.

Problema principală este însă alta. În momentul în care Uniunea Europeană a admis asocierea României, avea probabil deja formată – la fel ca în cazul celorlalte cinci țări central- și est-europene – o imagine destul de clară asupra economiei țării și asupra a ceea ce aceasta va trebui să facă spre a deveni cindva membră a comunității. Dacă gîndesc altfel, oficialitățile de la București se înșală. Fără îndoială că va fi o negociere asupra a ceea ce economia românească urmează să facă. Dar spațiul de manevră al negociatorilor români, oricare ar fi aceștia, nu va fi prea mare. Nu Uniunea Europeană cere ca România să adere, ci România cere intrarea în Uniunea Europeană. Și aceasta are probabil un program deja precizat cu privire la ceea ce va cere Bucureștiului.

Strategia stabilită la București, oricît de bună și de savantă și oricît de împărtășită ar fi de oficialități și de societatea civilă, se va dovedi inutilă dacă nu va fi agreată la Bruxelles. Dincolo de dosarul agricol, oricum incendiar, bătălia se va da în domeniul restructurărilor industriale. În forma actuală, industria românească nu poate, în mod cert, face față competiției din Uniunea Europeană. Ce să rămînă din această industrie și spre ce noi industrii să se îndrepte România constituie problema crucială.

Pericolul cel mai mare pare să fie că Uniunea Europeană are deja un program în această privință pentru România, iar România – nu. România este supusă unui risc enorm. Vrînd să nu schimbe nimic în industrie, ea riscă să facă ceea ce îi vor impune alții. Și un asemenea risc nu poate fi evitat decît prezentînd un program credibil de restructurare care să păstreze României măcar puținele atuuri pe care le are: pentru a avea ce negocia și a nu fi exclusiv la cheremul celor cu care negociază. Sau, desigur, pentru ca România să nu fie nevoită a renunța ea însăși la a mai cere Uniunii Europene aderarea.

CHESTIONAR '95

- 1. Rubrici preferate**
- Editorial
 - Comentariu politic
 - Interviul săptămânii
 - Anchetă socială
 - Dosar „22” (teme de istorie)
 - Comentariu economic
 - Accente
 - Săptămâna politică pe scurt
 - Sondaje de opinie comentate
 - Eseu

- Pagină externă („Lumea”)
- Cronica literară
- Cronica de film
- Cronica de teatru
- Cronica plastică
- Lansare de carte
- Istoria religiilor
- Curier
- Viața cotidiană în Occident
- Revista presei
- Cronica parlamentară

2. Autorii (în ordinea preferințelor)

3. Ce nu vă place în „22”?

- (rubrici, autori, articole, teme, aspect grafic)

4. Sugestii pentru personalitățile invitate la interviul săptămânii

5. Rubrici și teme noi

Mulțumim cititorilor (în număr mult mai mare decât în alți ani) care ne-au răspuns pînă acum. Așteptăm în continuare scrisorile dumneavoastră.

„22”

Pericolul sălbăticiilor

„Poporul acesta are nevoie azi, mai mult ca oricînd, să i se injecteze un ser vitalizant și întremător, pentru a ieși din imobilismul în care a zăcut o jumătate de secol”, scrie Vitalie Ciobanu („22” din 15-21 martie 1995).

Balcanii și zona Mării Negre au fost încă din timpurile antice terenul frământărilor constitutive ale culturii și civilizației. Nu putem fi de acord cu poziția d-lui Valentin Stan (din revista menționată): „Niciodată nu vom ști pînă unde se poate merge cu istoria. Și, oricum, argumente istorice pot fi invocate de toate părțile”.

Principalele deficiențe ale studiului „Raporturile României cu Republica Moldova” (autori: Gabriel Andreescu, Valentin Stan și Renate Weber) țin de tratarea anistorică a tematicii și de absolutizarea „organizării fenomenelor prin categorii intelectuale”, categorii aparținînd exclusiv stadiului actual din știința dreptului internațional. Viața a dovedit însă că nu se poate expedia o problemă de o deosebită complexitate printr-o formulare de genul celei folosite de dl. Valentin Stan în același recent articol din „22”: „nerespectarea frontierelor recunoscute internațional a dus la tragedia din fosta Iugoslavie”. În primul rînd, acele frontiere încă nu se uscase pe hîrtie, erau pur formale (chit că de „drept internațional”); în al doilea rînd, stăpîniți de fapt erau în interiorul frontierelor, cu toată forța lor militară. De-abia acum apare o posibilitate de abordare mai realistă, cvasi-culturală, a crizei iugoslave prin inițiativa Adunării Cetățenilor Helsinki (reprezentată în România de dl. Gabriel Andreescu - vezi revista „22” din 8-14.03.1995).

În aceeași măsură, argumentele d-lui Valentin Stan din articolul amintit privind renunțările teritoriale ale Germaniei, Poloniei, Slovaciei - și probabil Ungariei, adăugăm noi - nu au relevanță *in facto*, națiunile respective avînd deja minorități bine definite în statele riverane, minorități ce se bucură (sau se vor bucura) de toate prevederile (prezente sau viitoare) ale dreptului internațional. Sperăm că același lucru se va întîmpla cu românii din Ucraina, Ungaria sau din alte state ne-românești.

Tragedia noastră națională constă în faptul că am avut acces mai tîrziu decît Polonia, Cehia, Slovacia sau Ungaria la cultura majoră și civilizația occidentală. Un Sodoveanu sau un Călinescu nu au avut tîria de a se opune rețezării vîrfurilor ce constituiau baza culturii și civilizației noastre: monarhia și clasele avute. Cultura minoră, de veche tradiție, a satelor de-abia începuse translația spre o cultură și civilizație urbane. Chiaburii erau rău văzuți, ca și negustorii sau patronii care se chiverniseau pe apucate, în stadiul de capitalism primitiv dinspre sfîrșitul anilor '30. În acele condiții, surrogatul de cultură majoră (urbană) adus de comunismul rusesc după 1945 a găsit în România un teren social în plină fermentație, pe care fabricile și blocurile de tip cazarmă au putut răsări ca ciupercile după ploaie.

Consultații GDS

Grupul pentru Dialog Social, împreună cu Fundația POUL LAURITZEN din Danemarca, asigură consultații pe probleme juridice și sociale în fiecare miercuri, între orele 16-18, la sediul GDS, din Calea Victoriei 120.

Nu același lucru s-a întîmplat în Europa Centrală, cu o puternică tradiție culturală aristocratică. Iar dacă Rezistența s-a putut manifesta în România doar prin partizanii din munți, în Polonia, Ungaria ori Cehoslovacia au avut loc adevărate revolte și chiar revoluții antitotalitare. Oricum, acolo, țărâniimea a rămas bine încheagată, formînd prin cultura sa minoră baza socială pe care s-au ridicat Solidaritatea sau Carta 77 și prin care apoi au triumfat revoluțiile anticomuniste de „catifea”.

În acest punct este bine să ne gîndim o clipă la soarta țărănilor sîrb, care este de multă vreme un fermier capitalist, deci civilizată, avînd ghinionul să suporte pe umeri tancurile generalilor urmași ai lui Tito. Oare o ridicare a embargoului numai pentru fermierii sîrbi nu ar duce rapid la afirmarea societății civile în Serbia?

Să vedem însă ce s-a întîmplat la noi. O dată chiaburii băgați la pușcărie, au venit în locul lor - ca lideri la sate - „specialiștii” (agronomi, zootehniști, veterinari etc.), avînd și atîtul că majoritatea erau orașeni. Fără tradiție de gospodari agricoli, cu locuințele în orașe, s-au „chiaburizat” (ruralizat), de regulă, prin căsătorii. Îngroșînd cu timpul birocrația agricolă din orașe, au adus în mediul urban, o dată cu familiile lor, nu spiritul gospodăresc tradițional al țărănilor (pe care nu avuseseră cum să-l cultiva), ci doar apetitul chiaburului pentru inavutire. În orașul comunist, acest apetit acaparator nu avea cum să se manifeste însă, de obicei, decît asupra averii personale a rudelor (case, mici terenuri, bunuri mobile, valori materiale sau bănești) ori prin servicii stoarse cetățeanului la cheremul sistemului birocratic.

Noii chiaburi (re)orășenizați au distrus astfel și ce mai rămăsese de dinaintea comunismului ca marcă urbană: relații familiale și cetățenești demne. Această pătură socială parazită, cu un nivel intelectual mediocru, a devenit în cele din urmă un leșt chiar pentru regim, contribuind (în contextul general al tarelor comunismului) la căderea lui Ceaușescu. Putem relua acum un pasaj concludiv din articolul „Regimul Iliescu” de H.-R. Patapievici (revista „22”, 15-21.03.1995): „Cel mai spectaculos beneficiar al răsturnării lui Ceaușescu a fost rețeaua de trafic și speculă a economiilor subterane, încarnată în sistemul de relații de influență și șantaj prin care administrația de partid și de stat își manifesta eficacitatea. În esență, după Decembrie 1989, această rețea a fost legalizată”. Deosebit de

Redacția nu intervine în stilul scrisorilor. Uneori reduce din text, din motive de spațiu, dar păstrînd totdeauna opiniile cititorilor.

dureros este că asistăm, datorită acestor factori, la o sălbăticiere a societății românești, chiar față de statul - nu prea avansat - în care se afla ea în preajma ultimului război.

Al. Horia Ștefănescu, 22.03.1995

Stimată redacție,

Vă scriu în urma lecturii unui articol apărut în revista dvs. în nr. 14 a.c. Este vorba mai precis despre ancheta realizată de Diana Turconi în pag. 10 - „Facultățile particulare de medicină: șansa de a fi acreditate”.

Sînt și eu unul dintre acei foarte mulți care se gîndesc să reia facultățile de stat. Acum sînt student în anul II la Drept, în cadrul Fundației Centrului Internațional de Inventivă pentru Tineret din Ploiești. Cînd am început cursurile, taxa era de 18.000 de lei pe lună, cu plata anticipată pe două luni, aceasta fiind în noiembrie 1993. Acum, în 1995, taxa a ajuns la 50.000 lei pe lună. Mă descurc cît de cît cu banii pentru că am serviciu, altfel... nu știu ce-ar fi fost. Să mergi și la școală și la serviciu, asta da activitate! - Îmi zic uneori, dar întrebarea e: merită?

Am încercat de vreo două ori „marea cu degetul”, candidînd la examenul de admitere la Facultatea de Drept București în două sesiuni consecutive (ultima oară eram vreo 17 pe loc, dar gurile rele spun că am fi fost nu 17, ci 21, din moment ce o parte din noi „știam” subiectele), dar degeaba. N-a mers. Și-atunci am încercat altfel.

Sînt sigur că în situația mea sînt foarte mulți. De aceea aș dori mult ca în următoarele numere ale „22”-ului să apară încă un articol-anchetă - intitulat, să zicem, „Facultățile particulare de Drept: șansa de a fi acreditate”.

Și dacă nu, eu, Marin Viorel, tot vă mulțumesc, pentru că îmi dați posibilitatea să citesc „focarul acesta de obiectivitate și adevăr”, editîndu-l încă din 1990.

Marin Viorel, Ploiești, 12.04.1995

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Mă asociez bunelor aprecieri din cele mai multe scrisori care vă sînt adresate la rubrica „Curier”.

Totodată, vă rog să publicați în paginile revistei „22” interviul acordat de dirijorul Sergiu Celibidache lui Victor Moroșanu-Eakenazi la Munchen, pe data de 9.03.1995, și transmis de Radio Europa Liberă.

Vă mulțumesc cu anticipație,

George Arghiade, București, 26.04.1995

ANUNT

Revista „22” anunță scoaterea la concurs a unui post de corector (cunoștințe de operare Macintosh). Concursul va avea loc miercuri 24 mai, orele 13-17, la sediul redacției din Calea Victoriei 120.

Din SUMARUL numărului viitor

- Masă rotundă la GDS cu istoricul polonez Bronisław Geremek, consultant al Solidarității între 1980-1989
- Candidații la președinția UDMR
- Impasul școlii românești de medicină - anchetă
- Servicii secrete
- Oklahoma City - povești de groază și de eroism

HORATIU PEPINE

Politica revizuirii

Legea caselor naționalizate închide lista marilor dezbateri de după 1989. Adică a acelor teme care au mobilizat cele mai mari pasiuni și energii politice și care au dat adevărata identitate partidelor – dincolo de doctrine și de limbajul electoral, confecționat după necesități de moment și după presupusele așteptări ale unui electorat fără identitate precisă. Pentru Opoziție, mai ales, momentul e de o gravitate fără precedent, întrucât trebuie să ia act de faptul că a pierdut toate marile confruntări politice. A pierdut în primul moment bătălia pentru Punctul 8, temă pe care simpla trecere a timpului a golit-o de conținut. Iar dacă o mai evocăm e pentru faptul că ar putea servi, în perspectivă causală, la explicarea tuturor eșecurilor ulterioare, care, cel puțin teoretic, mai pot fi supuse revizuirilor. În primul rând, Constituția: republică sau monarhie, republică semiprezidențială sau republică parlamentară? Subiectul monarhiei a fost ocolit cu prudență încă de la alegerile din 1992, dar, în realitate, pentru țărăniști cel puțin, nu a încetat să trezească pasiuni și să producă bine definite comportamente politice. Pe de altă parte, nici o transformare, oricât de adâncă, a societății românești, atita timp cât Regele se află în viață și mereu prezent în conștiința publică, nu va putea să înlăture definitiv alternativa republică sau monarhie. A urmat apoi Legea fondului funciar, principalul bun, dar prost aplicat și cu defecte structurale, pe care țărăniștii se străduiesc de mulți ani de zile să le corecteze. În succesiune imediată, se plasează aici toată legislația agricolă – contestată actualmente nu doar de țărăniști, ci de un spectru mai larg al Opoziției. Un traseu mult mai complicat a avut Legea privatizării – și ea demonstrează poate cel mai clar felul cum trecerea însăși a timpului poate să restrângă șansele revizuirilor și să altereze o dezbateră. Dacă mai întîi Opoziția parlamentară, în forma ei firavă, s-a opus categoric proiectului Roman recurging la boicotul cel mai spectaculos din mica istorie a Parlamentului postcomunist, mai recent, Opoziția de atunci, reunită ulterior în CDR, s-a mulțumit să sprijine pur și simplu proiectul FSN împotriva amendamentelor noului guvern al președintelui Iliescu. O excepție notabilă a făcut PAC încercând o formă de compromis, care, dacă ar fi reușit, ar fi adus pentru prima dată un partid al Opoziției în condiția de coautor al unei soluții legislative aplicabile. În fine, am ajuns la Legea caselor naționalizate, ultima și cea mai dureroasă înfrângere a Opoziției – și nu atât prin urmările practice, cât prin faptul că ultragraziat un principiu și un întreg mod de viață. Început cu Punctul 8 și încheiat cu Legea caselor naționalizate – iată un ciclu complet, descris de o serie întreagă de înfringeri, care reclamă logic și psihologic o revizuire. Situația aceasta are o importanță mai mare decât pare la prima vedere. Opoziția este inevitabil îndemnată să dezvolte de aici înainte un discurs esențialmente revizionist și chiar, indiferent de ce va spune în campania electorală, riscă să fie identificată exclusiv cu proiectele sale de întoarcere la punctul zero. Cine își mai amintește, bunăoară, ce au spus reprezentanții CDR în campania electorală trecută? În schimb, orice observator cit de cit atent al vieții politice știe că CDR grupează partide care doresc privatizarea în primul rând prin restituirea proprietăților de dinainte de război, că unii dintre ei rămân monarhiști și că ar cere modificarea Constituției cu primul prilej oferit și, nu în ultimul rând, că însăși lupta electorală e înțeleasă nu doar ca un simplu ritual democratic, ci ca o adevărată revoluție a clasei politice. În fine, chiar legislația, care pare să țină exclusiv de mecanismele abstracte economice, e contestată deopotrivă din sentimentul de excludere provocat de noile monopoluri ale economiei postcomuniste. Așadar, revizuire pe toată linia. Nu intrăm acum în detalii și nuanțe. Ar trebui doar să spunem că Opoziția de care am vorbit nu este cu adevărat omogenă, și dacă e să ne gândim și la un partid care a rămas important și după alegerile din 1992, PD (FSN), atunci nu am putea vorbi relativ unitar despre problemele Opoziției. Partidele care au fost și care mai sînt în CDR rămîn însă intim legate mai ales de proiectele de revizuire, ceea ce explică perfect și de ce o alianță mai strînsă cu PD nu a fost pînă în prezent posibilă. Doctrinile pe temeiul cărora, logic vorbind, s-ar fi creat un cu totul alt sistem de alianțe au avut în anii din urmă o importanță secundară. De aici decurge marea problemă a acestor partide în momentul de față, dezorientarea lor și senzația de oboseală care însoțește manifestările lor publice. Opoziția – grupată, cel puțin tipologic, în jurul CDR – își vede proiectele politice alterate și, pe măsură ce trece timpul și transformările iau un curs imprimat de cei aflați azi la putere, însăși substanța politică a Opoziției riscă să se rarefiere. Am asistat în ultimele luni la mai multe încercări de revigorare a limbajului politic, dar fără succese notabile. Domnul Emil Constantinescu încercase la un moment dat să centreze propaganda politică pe tema corupției. Rezultatele imediate au fost mai curînd descurajatoare. În rest, am văzut lansindu-se tot felul de teme, care sînt ori prea generale și în îndemina oricui, ori lipsite de energia autentică, legată din interese vitale ale unor grupuri suficient de largi. Dacă PAC, de exemplu, își pune deschis problema crizei de identitate, partidele din CDR ar trebui în curînd să-și pună problema crizei de subiecte politice. Pare paradoxal ce spun, ca într-o țară cu atîtea grave probleme, care, cum spunea cineva, ar trebui să fie un paradis al Opoziției, să nu mai ai la un moment dat ce spune sau, mai precis, să nu mai poți spune ceva la fel devingător ca pînă acum. Dar o dată reformele apucate pe un anume drum, o dată ce revizuirile nu vor mai fi posibile, Opoziția va trebui să redescopere în primul rînd energia capabilă să pună în mișcare un nou proiect politic.

MARTI 9 MAI

• Conferința de presă a PDSR

PDSR continuă să se confrunte cu cererile partidelor aliate privind participarea la guvernare, fiind dispus să le cedeze acestora unele ministere", a declarat Adrian Năstase. În acest sens, PSM ar putea obține un minister cu caracter economic, dar partidul socialist nu vrea decât posturi de prefecti, pentru consolidarea intereselor locale.

• Dezbateră Legii caselor naționalizate s-a încheiat

Camera Deputaților a încheiat dezbaterile pe articole ale proiectului Legii privind reglementarea statutului juridic al unor imobile cu destinația de locuințe trecute abuziv în proprietatea statului.

MIERCURI 10 MAI

• IGP a finalizat ancheta penală în cazul Tutunaru

Fostul primar al sectorului 3, Constantin Tutunaru, este acuzat de Direcția de Cercetări Penale a Inspectoratului General al Poliției (IGP) de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor. În perioada februarie 1993–iunie 1994, Tutunaru a condiționat eliberarea unor adevărțiți de venit, pentru 28 de persoane, în schimbul unei taxe, banii fiind vărsați în contul Primăriei.

• Comisia „Apartamentul” și-a încheiat raportul

Membrii Comisiei parlamentare de anchetă a afacerii „Apartamentul” au semnat raportul final, raport prin care sînt găsiți vinovații 118 funcționari de stat. Comisia propune elaborarea unui proiect de lege prin care demnitarii să fie împiedicați să mai săvîrșească abuzuri locale.

JOI 11 MAI

• România a depus instrumentele de ratificare a Convenției-cadru

La Palatul Europei din Strasbourg, România a fost prima țară care a depus la Consiliul Europei instrumentele de ratificare a Convenției-cadru privind minoritățile naționale. În opinia ministrului de Externe, Teodor Meleșcanu, acest act constituie, pe de o parte, o modalitate de a sublinia seriozitatea României în ce privește drepturile minorităților naționale și, totodată, o posibilitate de a debloca negocierile asupra Tratatului politic de bază româno-ungar.

• Președinția comentează întîlnirea Eltin-Clinton

Partidului de cîștig al Președinției, Traian Chebeles, a adoptat o poziție conciliantă față de refuzul ferm al Rusiei privind extinderea NATO, arătînd că „există anumite susceptibilități de care trebuie să se țină seama”. În cursul unei recente întîlniri Eltin-Clinton, președintele rus a dezaprobat includerea țărilor central-europene în structurile Alianței Nord-Atlantice.

• Întîlnire a partidelor de opoziție

Cu excepția PNTCD și PER, restul partidelor de opoziție s-au întîlnit pentru a stabili modalitățile de corelare a activităților lor politice. În principiu, s-a convenit ca principalele obiective să fie reglementarea problemelor de autonomie a Administrației Locale și, respectiv, „aproprierea de Europa”. PD (FSN) a arătat că aceste obiective pot sta la baza unui program de guvernare cu care s-a de acord și CDR.

VINERI 12 MAI

• PDSR analizează schimbarea alianțelor

În sedința Delegației Permanente a PDSR, liderul executiv, Adrian Năstase, a arătat că vor continua consultările bilaterale cu PRM și PSM și analiza solicitărilor acestora de a obține unele posturi în Executiv. În legătură cu partidele din Opoziție, PDSR intenționează să investigheze opinia acestora asupra felului în care se poate coopera înainte și după alegeri.

SÎMBĂTĂ 13 MAI

• Unificarea liberalilor – proces continuu

La Hotelul Intercontinental a avut loc oficial fuziunea PNL-Quintus cu cele două grupuri deșprinse din PAC și PL '93 – Grupul de inițiativă pentru unificarea liberală și Grupul Politic Liberal. Reprezentanții din teritoriul ai celor trei formațiuni au aprobat noua componență a organismelor centrale de conducere. Unificarea GPL-PNL, considerată un obiectiv politic al Convenției Democratice, a fost salutăată de liderii ai formațiunilor din CDR.

LUNI 15 MAI

• Președintele Germaniei la București

Președintele Germaniei, Roman Herzog, sosit într-o vizită oficială în România, s-a întîlnit cu Ion Iliescu, precum și cu reprezentanți ai Guvernului și ai Opoziției. „Prin această vizită, dorim să subliniem sprijinul nostru pentru procesul de reformă din România”, a declarat Herzog. Germania este cel mai important partener comercial al României.

• Senatul respinge raportul de mediere la Legea privatizării

Pentru a doua oară în decurs de o săptămîină, Senatul a respins raportul Comisiei de mediere la proiectul de lege privind accelerarea privatizării. Raportul avea nevoie de 72 de voturi pentru, dar a intrunit doar 71. Opoziția, deși prezentă în Sala Omnia, nu a participat la vot.

• C.V. Tudor îl acuză pe Dumitru Iliescu

În plenul Senatului, liderul PRM, C.V. Tudor, l-a acuzat pe șeful SPP, Dumitru Iliescu, de corupție, trafic de influență și imoralitate. C.V. Tudor a cerut în final suspendarea din funcție și anchetarea lui Dumitru Iliescu.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

Săptămîna de hîrtie

Adevărul (nr. 1.558) publică un sondaj de opinie IRSOP care încearcă să lămurească „cîteva din necunoscutele ecuației geopolitice la 50 de ani de la război”. Sondajul confirmă credința oamenilor în „înțelegerea de la Ialta” (vezi părerile mai curînd proaste exprimate despre Churchill și Roosevelt), în existența unor forțe ostile care doresc în mod serios dezmembrarea României (67% dintre cei intervievați), ca și în faptul că americanii nu ar veni nici dacă acum România ar fi ocupată de Rusia (60%) • Într-un interviu publicat *Cronica română* (nr. 703), deputatul UDMR de Harghita, Borbely Imre, reprezentant al aripii radicale a UDMR, afirmă tranșant că scopul final al minorității maghiare din România este dobîndirea statutului de națiune-partener, ceea ce înseamnă, printre altele, că „minoritatea trebuie să depășească un anumit prag, care să permită într-adevăr autogestuirea, să genereze suficientă capacitate intelectuală, de muncă etc., astfel încît să preia toate obligațiile care decurg din acest statut” • Octavian Paler continuă să-și pună probleme de identitate. Abordînd „Problema neutralității” intelectualilor (pretext – tocmai niște recente vorbe ale lui I. Iliescu, care recomandă „modelul neutralității politice a lui Lucian Blaga”), Paler apreciază: „În fine, înțeleg că în niște vremuri normale

pot exista apolitici, așa cum există liber-cugetători. Nici credința, nici implicarea nu sînt obligatorii prin lege. Dar sînt împrejurări în care un intelectual n-are voie să uite că Eschil a luptat la Salamina, iar Sofocle a dansat în seara victoriei (...) De fapt, Ion Iliescu n-a făcut decît să recunoască, indirect, că foarte mulți, cei mai mulți intelectuali îi sînt împotriva. Dincolo de povestea „jenantă, cu «neutralitatea», se simte o nemulțumire: că sînt prea numeroși cei care nu se arată deloc încîntați că am trecut de la o teroare trivială la o libertate trivializată” (*România liberă* nr. 1.557) • Cine nu crede că ziaristul e și intelectual merită să se întrebă ce se întîmplă cu editorialistul Ion Cristoiu. Acesta pare că traversează o perioadă de profundă neliniște interioară (vezi trecerea sa de la demotatoare critici pe subiecte de actualitate la comentarii livresci), neliniște manifestată și de data asta în modul mega: o carte, o zi, un comentariu. Așa că, rînd pe rînd, au fost citați ba Marin Preda sau Ghiță Inocent, ba Françoise Fejtő ori Cristian Troncotă. Desprindem o idee preluată din autorul „Moromeților”: „Totul este ca gîndirea noastră să nu slăbească deloc și să nu ocolească nimic, să bată cu degetul chiar și-ntr-un gard” •

MARIAN CHIRIAC

Patriotismul și reprezentarea României

Luni 5 mai, senatorul Radu Baltazar a cerut retragerea lui Adrian Severin din delegația Parlamentului României având în vedere acceptarea, de către acesta, a Recomandării 1.201, „fără mandat” și asocierea lui la decizia Consiliului European de sancționare a Turciei pentru gravele violări aduse drepturilor omului. Radu Baltazar a fost de părere că Parlamentul „are datoria să analizeze prestația delegațiilor sale la organismele internaționale, să le încredințeze mandate precise și să le retragă calitatea în cazurile în care, din vinovăție sau din incompetență, dăunează intereselor naționale”. Intervenția era doar ultima acuza, mai sistematică decât precedentele, care îl numeau pe deputatul PD trădător, vindut ungarilor etc. Demagogie, discurs și mentalitate de activist. Trebuie avut în vedere și fundalul, atacarea Recomandării de către o parte din Opoziție – fără să o citească – și o parte semnificativă a presei, aflată în campanie împotriva maghiarilor.

În tot acest context – o adevărată vinovăție colectivă împotriva unui parlamentar consecvent cu ideea acceptării Recomandării 1.201, și care este de părere că un stat care violează flagrant drepturile omului nu merită certificatul de stat civilizat – iată, Octavian Paler „se leagă” și el de Adrian Severin în chiar editorialul *României libere* din 9 mai: „In ce-l privește pe Adrian Severin, îl consider foarte potrivit pentru un studiu caracterologic consacrat bonjurismului. Isteț, volubil, cu un bun „joc de picioare” prin saloanele ambasadelor sau prin conclavuri externe unde un Vasile Văcaru sau un Gheorghe Dumitrașcu au probleme grave cu manierele și conversația, Adrian Severin e copabil și sporovăios la orice oră, pe orice temă, dar, pe măsură ce povestește mai mult, se vede mai bine că nu înțelege mai nimic din tragedia actuală a României”. Adrian Severin nu ar fi decât „una dintre acele «mărfuri ușurele» care „în să discuțe în numele nostru cu alți «europeni», fără să fi ajuns să-și dea seama că orice «european» e «de undeva»”.

Mă refer la Octavian Paler pentru că intervenția lui o iau în serios – spre deosebire de intervențiile celorlalți, mărunți detractori –, ea și fiind, în contextul amintit, o lovitură mai greu de suportat. Ceea ce nu înțeleg în nici un fel din comentariile directorului de onoare al *României libere* este de unde rezultă că ușurința lui Adrian Severin de a conversa în saloanele diplomatice ar fi o dovadă că acesta nu ar înțelege „nimic din tragedia actuală a României”. De ce cunoașterea limbilor și a metropolelor occidentale ar dovedi incapacitatea lui de a observa „In ureni sat cum se usucă istoria, ca arborii scoși din rădăcini” (de altfel, frumos spus)?

Nu cunosc dacă Adrian Severin are sau nu „o sinceră indiferență față de tradițiile românești”. Nici dacă ar fi sau nu „fascinat de tot «ce se poartă la Paris»”. În plus, folosesc prezumția de nevinovăție; în absența probelor contrarii, mi se pare firesc să-i consideri pe oameni pozitivi. Dar nici măcar aceste aspecte nu-mi par cele mai importante. Adrian Severin este unul dintre puținii parlamentari pe care i-am auzit vorbind cu competență. În privința intereselor naționale ale României, așa cum pot fi ele susținute prin acțiuni de politică externă, a demonstrat a fi, poate, cel mai coerent. Am descoperit în mai multe ocazii că face cea mai bună figură și are, dintre parlamentarii români, cea mai mare influență în Consiliul European. Adeviziunea lui la „spiritul național”? Certificatul care i se cere, că ar avea un suflet de bun român?

Mă bucur că-l pot cita aici pe admirabilul H.-R. Patapievici („Patriotism sau naționalism?”, în *Cerul văzut prin oglinzi*, Ed. Nemira, 1995, p. 150): „(...) este evident, atașamentul național nu se poate rezuma la o fixație amoroasă «profundă», el trebuie atașat unei anumite politici, care nu își poate niciodată scuza naufragiul prin generozitatea intențiilor. Certificatul de patriot este dat numai de eficacitatea pentru țară a unei anumite politici. Din punct de vedere etnic, Regele Carol I nu a fost român: nu mai puțin, politica a fost a unui patriot eminent. (...) Eu văd patriotism acolo unde o anumită politică întărește România concretă. În sine, verbalizarea vijoroasă a unei concepții «pur» românești nu este a priori patriotică, deși poate fi, în mod cert, copios naționalist. Vreau să spun că a fi patriot se verifică pe teren, adică în arena politicii cotidiene, cea care nu este genială și imediată, ci migăloasă și plină de compromisuri, și nu prin certificatele care conferă fie puritate ideologică de gândire, fie imaculare etnică”.

Nu uitându-ne la rădăcinile copacilor, și nici oftând privind la Dimbovița facem astăzi ceva pentru România. Patriotismul autentic este un dar al generozității: asta înseamnă să te gândești mai ales la generațiile care vin. Patrioții de astăzi sînt cei care elaborează și pun în mișcare un proiect inteligent, realist, pentru România de mâine.

Scrisoare deschisă

Domnului Profesor Nicolae Manolescu, președinte al Partidului Alianței Civice

Stimate Domnule Profesor,

Mă adresez Dumneavoastră pe această cale publică, întrucât tot de domeniul public a fost și recenta știre – preluată de câteva ziare – legată de alegerea mea în Comitetul Național al Partidului Alianței Civice. După cum știți, conduc de câteva luni Biroul din București al postului de radio *Europa Liberă*, calitate în care am fost invitat și la deschiderea – joi 4 mai 1995 – a lucrărilor recentului Congres al PAC de la Alba Iulia. Mare mi-a fost mai apoi surpriza să aflu că, după revenirea mea în București, Congresul PAC a ales – sâmbătă 6 mai – un nou Comitet Național, în a cărui listă se afla și numele meu. Surpriza cu atât mai mare cu cât nu fusesem de față și nici nu am fost întrebant în legătură cu onoranta demnitate în cauză. Surpriza cea mai mare – și, din păcate, mai mult decât neplăcută – a fost aceea a postului nostru de radio, a cărui bine cunoscută independență de opinie, adoptată ca principiu și vechi blazon, s-a văzut pusă sub semnul îndoielii de „înrolarea” șefului unuia dintre birourile sale în conducerea unui partid politic. În conformitate cu standardele presei occidentale, *Europa Liberă* rămâne un post de radio independent și non-partizan, drept pentru care situația creată în urma Congresului PAC de la Alba Iulia apare ca absolut inacceptabilă. În consecință, pentru a nu pune în dubiu obiectivitatea informațiilor și analizelor pe care *Radio Europa Liberă* le oferă publicului românesc, mă văd, stimate Domnule Profesor, nevoit să recurg la un gest ferm, poate chiar brutal, dar care ține – cred – de moralitatea actului jurnalistic independent. Mulțumindu-vă – așadar – pentru încrederea și simpatia arătate de către Dumneavoastră și de către Congresul PAC, vă rog să luați act de demisia mea din demnitatea pe care Congresul PAC mi-a acordat-o prin votul său. Apreciind rolul partidelor democratice în evoluția României către o imagine dinamică și prosperă, rămân cu încredințarea că și modestul meu efort jurnalistic, alăturat aceluia – amplu și de mult recunoscut ca atare – al întregului post de radio *Europa Liberă*, servește aceiași cauză a democrației.

Cu stimă,

Al Dumneavoastră
ION BOGDAN LEFTER
Șeful Biroului din București
al postului de radio *Europa Liberă*,
București, 10 mai 1995

Sînt eficiente târgurile de locuri de muncă?

Ministerului Tineretului și Sportului, prin Centrul de Informare și Documentare pentru Tineret – INFOTIN –, Direcția Generală de Muncă și Protecție Socială a Municipiului București, în colaborare cu Bursa Română de Mărfuri și Camera de Comerț și Industrie a României – Departamentul de Formare și Perfecționare Profesională –, au organizat la București, în perioada 15-17 mai a.c., cea de-a doua ediție a „Tîrgului de locuri de muncă pentru tineri”.

Manifestarea – adresată, în principal, tinerilor între 16 și 35 de ani – și-a propus să ofere locuri de muncă pentru toate categoriile de absolvenți (cu studii superioare, medii sau celor calificați într-o meserie), contribuind astfel la o mai eficientă integrare socio-profesională a tineretului. (C.L.B.)

Cei care se așteaptă ca târgurile de locuri de muncă pentru tineri să rezolve, măcar parțial, problema șomajului în rândul tinerilor (care reprezintă cea 25% din șomerii) vor fi, inevitabil, dezamăgiți. Numărul ofertelor este foarte redus: în jur de 1.000 de locuri în București și câteva zeci în orașele de provincie mai mari. De aceea, în multe locuri se va renunța la ținererea acestor târguri, ale căror rezultate nu justifică costurile de organizare.

Evaluarea eficienței primei ediții (25-26 octombrie 1994) a târgului organizat la București de INFOTIN dă măsura impactului acestor acțiuni. Oferta a fost de 1.100 locuri de muncă, iar numărul solicitanților 795, dintre care 300 șomeri. Doar aproximativ 20% dintre tinerii participanți s-au angajat definitiv. Numărul șomerilor angajați a fost de 130, ceea ce reprezintă mai puțin de 1% din șomerii tineri din București (15.216 șomeri sub 30 de ani, dintre-un total de 63.953 șomeri). Dintre cei aproximativ 160 de tineri angajați definitiv, numai o parte își vor mai păstra locul de muncă la sfîrșitul celor 9 luni de la absolvire (interval în care Ministerul Muncii și Protecției Sociale plătește firmelor ce

i-au angajat 50% din salariu pentru absolvenții de liceu, respectiv 70% pentru absolvenții de facultăți), fiind bine cunoscut obiceiul firmelor de a improspăta periodic absolvenții, astfel încît să încaseze permanent indemnizația pentru aceștia.

Interviurile au arătat că tinerii absolvenți au un nivel de cultură generală ridicat și o pregătire teoretică bună, dar nu pot fi angajați din cauza slabei instruirii practice. Șansele lor de în-

cadrare în muncă s-ar mări considerabil dacă programele de învățămînt ar conține un număr suficient de mare de ore pentru utilizarea calculatorului, învățarea limbilor străine, obținerea carnetului de conducere.

Un bilanț nu prea îmbucurător. Totuși, aceste târguri au meritul de a pune în contact direct tinerii absolvenți cu patronii de firme, ceea ce îi ajută pe cei dinții să-și formeze o părere realistă asupra cerințelor pieței muncii și asupra propriilor capacități. Confruntare utilă, fără îndoială, dar care survine, pentru cei mai mulți tineri, prea târziu: la 18-20-25 de ani nu se poate lua pregătirea de la început. Ministerul Învățămîntului, care ar trebui să se arate cel puțin îngrijorat de rezultatele slabe ale tinerilor absolvenți, preferă să le ignore: nici un reprezentant al său nu a participat la organizarea sau evaluarea acestor târguri.

OANA ARMEANU

Important

Editura Clavis va publica în curînd două cărți cuprinzînd texte apărute în revista „22”:

Gabriela Adameșteanu – **Descoperirea politicii** (interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Ion Rațiu, Ana Blandiana, Al. Paleologu, Victor Babiu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu și altele);

Andrei Cornea – **Mașina de fabricat fantasmă** (articole).
Cei care doresc să primească prin poșta una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor poștale), și care sînt gata să trimită încă de acum suma necesară, vor avea o reducere de 25% din partea Editurii Clavis și autograful autorilor.

Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și ei poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis în contul nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Cristina Popa, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Performanța Ungariei

În clasa noilor veniți la școala democrației din Consiliul European, Ungaria face figura unui elev alților și ambițios, care nu ratează nici un premiu. România, primită după amânări, în toamna lui 1992, s-a instalat în rolul elevului lenes, îndărătnic, pus pe furtașaguri. În această privință, o simplă comparație de date este concludentă.

● **Consiliul European își arată interesul față de Ungaria chiar din 19 iunie 1987, când secretarul general Marcelino Oreja vizitează Budapesta.** ● **Ministrul de Externe, Gyula Horn, se află și el în vizită la Strasbourg, în 1988.** ● **Ungaria este prima țară din Est care primește, la 8 iunie 1989, statutul de „invitat special”.** ● **Continuă să fie prima care își depune candidatura, la 6 noiembrie 1989, și prima care este primită, la 6 noiembrie 1990.** ● **Staff-ul CE include 5 oficiali unguri. Ungaria are un reprezentant la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și unul în Comisia Europeană a Drepturilor Omului. Șeful delegației parlamentare este Bárony András, vicepreședintele Comisiei Politice.**

Legenda lui Gyula Horn

Parte din imaginea Ungariei este asociată persoanei actualului premier, Gyula Horn, simpatizat în cercurile diplomatice occidentale, mai ales germane. Gyula Horn a fost cel care a anunțat în vara lui 1989 că Ungaria permite fugărilor din Germania de Est să treacă pe teritoriul ei în drumul lor spre Germania de Vest: prelușul destrămării Cortinei de Fier. Hotărîrea a fost luată, de fapt, de întregul guvern Németh Miklós, care a primit încuviințarea lui Mihail Gorbaciov, dornic să-l destabilizeze pe Honecker. La acea dată, în Ungaria mai staționau trupe sovietice, al căror ulterior acord de retragere a fost semnat tot de către Gyula Horn. Biografia fostului ministru de Externe al Ungariei din 1989:

● **Născut la 5 iulie 1932 la Budapesta, Gyula Horn a obținut diploma Școlii Superioare de Economie și Finanțe la Rostov pe Don, URSS (1954).** ● **A lucrat în Ministerul de Externe ungar (Departamentul de Relații cu Uniunea Sovietică).** ● **Ministru de Externe (1989-1990).** ● **Membre fondator (în 1989) al Partidului Socialist Ungur (MSZP), președinte (în 1990). A contribuit la recunoașterea MSZP de către Internaționala Socialistă și Mișcarea Social-Democrată Internațională.** ● **Prim-ministru (la 15 iulie 1994).** ● **Trei cărți și 200 articole.** ● **Medalia de aur a Societății Stresemann (1990); Premiul internațional Carol cel Mare pentru unificarea europeană (1990); Marele Crucă a Republicii Federale Germane.**

Așa cum la Conferința din 20 martie 1995 Gyula Horn a semnat Tratatul cu Slovacia la Paris, în momentul vizitei la Strasbourg, la 26 aprilie 1995, el a pus în mîinile secretarului general al Consiliului European, Daniel Tarschyn, instrumentele de ratificare ale Cartei europene a limbilor regionale și Protocolul II la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Ungaria a devenit astfel a treia țară care a ratificat un important document internațional în favoarea interculturalismului în Europa (după Norvegia și Finlanda), care va intra în vigoare doar cînd va fi ratificat de 5 state.

- Premierul ungar Gyula Horn și-a ținut discursul imediat după ce (coincidentă, desigur) Recomandarea 1.201 fusese votată. Spre deosebire de Jan Videnov, premierul bulgar, premierul ungar Gyula Horn nu a primit nici o întrebare deranjantă privind politica internă și externă a țării sale. Mic de statură, laconic și foarte decis în răspunsuri, Gyula Horn a vorbit ungurește. „Ungaria și-a început reforma economică și politică mult înaintea celorlalte țări din regiune, iar unul dintre principalii arhitecți ai acestei mutații spre democrație și pluralism este domnul Horn (...) nu doar un bun democrat și un mare ungar, ci și un eminent european”, a spus președintele Adunării Parlamentare, M. Martínez. Ca unui prieten, deci, i-a lansat apelul de a semna cu România un tratat analog celui deja semnat cu Slovacia. „Aceste acorduri bilaterale sînt esențiale pentru stabilitatea regiunii. Nu-i vorba doar de a regla o problemă a minorităților naționale, ci de a face un pas înainte într-un subiect controversat.”

Discursul (fragmente)

● **Problema minorităților este de prim-plan în această regiune. Considerăm că în această zonă Consiliul European trebuie să îndeplinească rolul de control în domeniul protecției minorităților și să formuleze norme cu valabilitate internațională în toată Europa.**

● **Permiteți-mi să reamintesc cuvintele unui fost secretar general al Consiliului European, în vizită la Budapesta în 1987: „Europa de Est este un mozaic, nu un bloc. Ungurii au fost primii care au recunoscut importanța noilor idei, datorită atașamentului lor istoric intens la Europa. Ungaria și-a dat ostentala să mențină relații cu Consiliul European chiar și în timpurile cele mai grele. Pentru moment, ea este prima care își manifestă această intenție, ca o rîndunică ce anunță schimbările apropiate. Contactele noastre cu Consiliul European de-atunci și pînă acum au fost de mare folos pentru constituirea unor baze juridice ale dezvoltării democrației parlamentare și statului de drept.**

● **În cadrul protecției minorităților, Ungaria a îndeplinit nu numai ceea ce ar fi fost obligată să membră a Consiliului European. În Parlamentul ungar (fapt fără precedent în întreaga regiune) a fost votată o lege privitoare la sistemul minorităților care se administrează singure, independente una față de alta. Nu voi fi lipsit de modestie cînd vă voi spune că de 5 ani, de cînd Ungaria este membră în Consiliul European, nimeni nu a avut nici un reproș de făcut la adresa noastră.**

● **Aș vrea, de asemenea, să subliniez importanța Recomandării 1.201. După adoptarea ei, la 1 februarie 1993, Adunarea Parlamentară a confirmat și chiar întărit la 31 ianuarie 1995 validitatea acestei recomandări. La ședința sa din 21 februarie 1995, Comitetul de Miniștri a recomandat-o atenției guvernelor. E important de spus că Recomandarea 1.201 nu devine caducă din cauza Convenției-cadru. Carta pentru limbile minoritare este primul document cu valoare constrîngătoare pentru semnatori. Ungaria s-a angajat față de minoritățile germane, române, slovace, slovene și sârbe ca să permită continuitatea folosirii limbilor minoritare.**

● **Sîntem pe cale să elaborăm o nouă Constituție, pentru că este absolută nevoie să determinăm legăturile și normele dintre salariat și patron în condițiile economiei de piață. Un mare număr de elemente din Carta socială europeană sînt prezente în politica guvernului ungar.**

● **Tocmai se construiește la Budapesta cel de-al doilea centru european al tineretului, care va începe să funcționeze din luna octombrie.**

● **În ceea ce privește politica guvernului Ungariei, noi avem două ambiții principale: 1. Să creăm relații de bună vecinătate cu țările vecine; 2. Să intrăm în organizațiile euro-atlantice.**

● **Noul guvern, intrat în funcție anul trecut, a proclamat reconcilierea istorică. În Europa Centrală și de Est, aproape toate popoarele au plîngeri istorice, dar, oricare ar fi, trebuie create raporturi de bună vecinătate. S-au semnat deja tratatele de bază cu Ucraina, Slovacia și Slovenia. În privința semnării acordului cu România, am vrut să găsim soluții la problemele în litigiu, chiar cu prețul compromisului.**

● **Pentru prima oară, după multe decenii, Ungaria are o decizie liberă în privința transformării interne a societății și mai ales în problemele fundamentale ale politicii externe. Vrem să beneficiem din plin de această posibilitate istorică ce ne este oferită. De aceea, considerăm că adeziunea Ungariei și a altor țări din Europa Centrală și de Est la Uniunea Europeană și la NATO a devenit ireversibilă. Problema este doar de a ști care sînt condițiile aderării și data cînd ea va fi posibilă.**

● **În țările noastre nu există bunăstare, sînt mari tensiuni sociale, lipsuri. Este deci foarte important ca orice guvern să se abțină să practice o**

● **Schloten (Germania): „Apreciind politica foarte constructivă a Ungariei față de minorități și relațiile de bună vecinătate cu Slovacia, cu care s-a semnat tratatul, aș vrea să știu care sînt relațiile cu România”. „Dialogul cu România a fost reluat după conferința de la Paris. Mai multe probleme au fost rezolvate de atunci și pînă acum. Problema-cheie rămîne dacă Recomandarea 1.201 trebuie sau nu să figureze în Tratatul de bază. Ungaria consideră că există două principii fundamentale. Primul se referă la instabilitatea frontierelor, al doilea scoate în evidență drepturile minorităților, tratatul cu Slovacia reflectînd perfect această condiție esențială. Un tratat analog ar vrea Ungaria să semneze și cu România.”**

● **Valentin Gabrielescu (România): „Va putea (partea ungară) să semneze un tratat de bună vecinătate pe baza Convenției-cadru, întrucît noi, românii, considerăm caducă Recomandarea 1.201”. „Semnarea tratatelor de bună vecinătate este o afacere importantă, dar cooperarea între țările vecine nu se oprește aici, ci continuă, între România și Ungaria, în diverse forme. Este, de altminteri, greu de înțeles de ce România nu vrea să se refere, într-un viitor tratat, la Recomandarea 1.201, a cărei validitate a fost confirmată de Adunarea Consiliului European.”**

● **Bindig (Germania): „S-a fixat deja un calendar pentru adeziunea Ungariei la NATO și UE”. „Data de deschidere a negocierilor, NATO o va fixa la sfîrșitul lui 1995. Ungaria va fi fericită să-și vadă vecinii intrați în NATO, pentru că intrarea ei nu este îndreptată contra lor. Ungaria înțelege să mențină și dialogul cu Rusia. După opinia Ungariei, dacă ea și vecinii săi aderă la NATO, ameliorarea stabilității politice a regiunii va fi în favoarea Rusiei.”**

● **Florin Rădulescu-Botica (România): „Dorește Ungaria o autonomie pe bază etnică pentru minoritatea maghiară din România?”. „Este o problemă spinosă. Unii încearcă să aște un foc inexistent, pretinzînd că autonomia ar ascunde ținte separatiste. Nici vorbă de așa ceva! Autoritățile ungare și reprezentanții maghiari din străinătate doresc autonomie culturală, dreptul de a-și utiliza limba maternă și dreptul de a fi reprezentați echitabil acolo unde sînt majoritari. Astfel de cereri tîn de apărarea drepturilor omului și nu contrazic cu nimic interesele României ori Slovaciei.”**

● **Florin Rădulescu-Botica: „În România, toate drepturile privind autonomia invocate de Gyula Horn sînt asigurate”.**

● **Stiborova (Republica Cehă): „Care sînt intențiile Ungariei în privința cooperării cu țările membre în Grupul de la Visegrad?”. „Barierile vamale între țările interesate, potrivit acordului de liber-schimb cunoscut sub numele de CEFTA, vor cădea la 1 ianuarie 1998. Polonia și Ungaria consideră că această zonă de liber-schimb trebuie extinsă progresiv la România, Bulgaria și Țările Baltice.**

● **Adrian Severin (România): Dl. Gyula Horn a răspuns deja la întrebarea sa și, de altfel, a fost interogat suficient de parlamentarii români. Astfel încît nu poate decît să-ți ureze succes în excelențele sale proiecte expuse (este aplaudat).**

● **Zymanski (Polonia) revine la calendarul negocierilor cu Uniunea Europeană. „1995 și 1996 vor fi ani decisivi pentru adeziunea la Uniunea Europeană. Ar fi bine ca la Conferința interguvernamentală să se stabilească o dată pentru începerea negocierilor; sfîrșitul lui '96 sau începutul lui '97 ar fi cel mai bine. Discuțiile vor dura probabil trei ani, astfel încît adeziunea Ungariei la Uniunea Europeană se va face la trecerea în următorul mileniu.”**

discriminare între diferitele grupuri sociale. Și pentru buna funcționare a instituțiilor, guvernul nu trebuie să violeze libertatea presei.

● **În privința aderării Rusiei și Ucrainei la Consiliul European, credem că trebuie să prevaleze principiul încrederei. El trebuie să coincidă cu un control crescut al angajamentelor luate.”**

Întrebările parlamentarilor

● **Sir Russel Johnston (Anglia): „Care este costul pierderilor cauzate Ungariei de sancțiunile impuse Munteșului și Serbiei?”. „Pierderile financiare ale Ungariei depășesc două miliarde dolari. Ungaria primește un mare număr de refugiați, iar minoritatea maghiară care trăiește în foșta Iugoslavie se află într-o situație periculoasă. Ungaria nu a primit nici un răspuns la cererea de compensare.”**

BILL CLINTON, PREȘEDINTELE STATELOR UNITE, SE ADRESEAZĂ RUȘILOR:

„Păstrați cursul început al democrației!”

Cuvint rostit
la Universitatea
din Moscova,
la 10 mai 1995

În Vest, după război, democrația a triumfat

Sint de deplin onorat să mă aflu aici, la Universitatea de Stat din Moscova, doar la cîțiva ani după ce predecesorul meu, președintele Reagan, a vorbit în fața studenților dumneavoastră.

Cred că nu putea fi ales un loc mai bun pentru a vorbi despre trecutul și viitorul Rusiei.

În acest spirit, Mihail Lomonosov continuă să trăiască și, așa cum el a modernizat vechea limbă, tot așa trebuie și dvs. să continuați efortul acestei modernizări, al formării unei noi limbi, aceea a democrației, care va ajuta Rusia să pășească pe un nou drum.

Aici este locul în care sint debătute problemele zilei. Și cu toate că istoria națiunii dvs. se face auzită doar prin eoul său, ea poate fi nu doar trăită, ci și făcută, în măsura în care știți să culpăniți evenimentele și să elaborați viitorul.

Ieri (9 mai, n.r.), întreaga Rusie și aproape toată lumea a comemorat sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și și-a reamintit de incredibilul preț pe care popoarele Uniunii Sovietice l-au plătit pentru victorie și supraviețuire. Deoarece alianța dintre americani și ruși a fost umbrită la finele acestui mare război de declanșarea războiului rece, americanii n-au știut niciodată să aprecieze pe deplin dimensiunile reale ale uriașului sacrificiu care a dus la victoria noastră comună. Și prin aceasta, poporul rus a fost privat de promisiunile victoriei, o victorie ce a adus Vestului cinci decenii de libertate și prosperitate.

Acum războiul rece s-a încheiat. Democrația a triumfat datorită fermității Vestului, dar și a popoarelor fostei Uniuni Sovietice, precum și a țărilor din Europa Centrală și de Est, de a gândi și a acționa ca o parte componentă din marea mișcare a lumii în sensul democrației, prosperității și securității.

Hotărîrea dvs. de a pași pe drumul democrației și cooperării ne-a dat posibilitatea travaliului în comun, pentru a împlini deșideratele victoriei împotriva fascismului, de acum 50 de ani.

Știu că n-a fost o decizie ușoară și că perseverența în păstrarea acestei decizii n-a fost nici ea ușoară. Dar mai știu că popoarele dvs. vor trebui să găsească traseul unei democrații proprii, bazată pe tradițiile culturale de aici și ținînd cont de problemele specifice cu care vă confrunțați acum.

Noi, americanii, am păstrat neabătut acest curs timp de 200 de ani. De-a lungul timpului, n-am fost scutiți de profunde frămîntări și am fost blîtuți de un război civil. Am făcut greșeli, atît la noi acasă, cit și în relațiile cu alte popoare. Uneori ne-am îndepărtat de propriile noastre idealuri. Sistemul nostru a părut cîteodată excesiv de împovărat de turbulențe și disensiuni. Dar, așa cum spunea Winston Churchill, „democrația este cel mai prost tip de guvernare, numai dacă le exceptăm pe toate celelalte”. Pe parcursul a 200 de ani, această democrație a produs mai multă prosperitate, securitate și satisfacție decît toate celelalte sisteme competitive din întreaga lume, luate la un loc.

Statele Unite susțin forțele democratice și reformatoare de aici, din Rusia, pentru că aceasta e și în interesul nostru național. Noi am lucrat din greu, după cel de-al doilea

război mondial, pentru a face din pămîntul american un loc al speranței și al siguranței.

Ca președinte, asta îmi este menirea. Și asta trebuie să fie menirea fiecărui președinte, dar, în ceea ce mă privește, am avut ocazia, spre deosebire de predecesorii mei, să colaborez cu Rusia, în loc să lucrez împotriva ei, și doresc să păstrez această linie.

Sint mîndru că, pentru prima dată de la începuturile erei nucleare, rachetele rusești nu mai amenință viața copiilor americani. Și acum, în fața dvs., aș putea parafraza ceea ce mi-a spus ministrul rus de Externe, cu o lună în urmă, la Washington. Sint mîndru, de asemenea, întrucît, pentru prima oară de la începuturile erei nucleare, rachetele americane nu mai sint îndreptate împotriva dvs.

Națiunile noastre, rusă și americană, dezarmează și distrug mii de arme nucleare într-un tempo care depășește prevederile tratatelor în cheștiune. Am reușit să deplasăm rachetele nucleare din Kazahstan pînă la ultima. Ucraina și Belarus îi urmează îndeaproape. Rusia și America cooperează în activitatea de prevenire și interzicere a proliferării de materiale radioactive, materiale ce ar putea cădea în mîinile teroristilor și contrabandiștilor. Colaborăm pentru extinderea totală a Tratatului de neproliferare nucleară, piatră unghiulară în efortul comun de a stopa răspîndirea armelor nucleare.

Progresul înfăptuit de dvs. în domeniul economic este demn de lăud în considerație. Am urmărit relatarea unor rapoarte de specialitate care spun că mai mult de 60% din economie se află în sfera privată. Inflația a început să scadă, iar guvernul dvs. face pași importanți în efortul controlării deficitului bugetar. Activitatea managerială creștează pentru consumator și în profit. Funcționarii se străduiesc de la zi la zi să muncească mai bine și să primească salarii mai ridicate. Și cu fiecare zi, în ciuda dificultăților și a nesiguranței, tot mai mulți cetățeni ruși sint dispuși să ia decizii pe piața liberă decît să se lase conduși de alți factori decizionali.

Noi am susținut aceste reforme. Ele sint bune pentru dvs., dar și pentru Statele Unite, și chiar pentru întreaga lume, căci ele ne împing pe toți înainte.

Știu că vă confrunțați cu o serie de probleme legate de perioada de tranziție spre o economie de piață. Mai știu, de asemenea, că această piață liberă, atîta cită există, nu poate rezolva problemele sociale. Piața liberă necesită adoptarea unor măsuri care să garanteze nepărtinire

și un quantum elementar al decenței umane tuturor aceluia care au nevoie, și merită, să primească ajutor.

De ce depinde succesul democrației în Rusia

Mai știu, de asemenea, că toate democrațiile, inclusiv Statele Unite, se confruntă cu noi probleme legate de apariția unei noi economii a erei informaționale, cit și cu amenințările de tot felul ce decurg din aceasta, cum ar fi: crima organizată, terorismul, armele de distrugere în masă. Dar răspunsul și rezolvarea acestor probleme nu poate sta în întoarcerea de la democrație către izolaționism. Singurul răspuns la aceste probleme nu poate fi decît păstrarea cursului către democrație, pentru recoltarea beneficiilor ei și colaborarea cu cei care doresc să sprijine această democrație.

Succesul acesta este condiționat de următoarele trei lucruri: 1. continuarea întăririi democrației; 2. îmbunătățirea economiei și scăderea conflictelor economice și sociale; 3. asumarea unui rol hotărîtor pe scena lumii, dar nu în dauna și în pofida intereselor altor națiuni vecine și prietene, ci în consens cu acestea.

Nu trebuie să uitați că procesul de democratizare nu se sfîrșește niciodată. Un sistem democratic nu poate fi perfect, pentru că nici ființa umană nu este perfectă. Noi ne confruntăm astăzi în America cu o nouă tendință în ceea ce privește raportul dintre guvern, ca factor național unic de decizie, și administrațiile locale și cetățeni, care doresc să nu fie stînjeniți de acest guvern în luarea diferitelor decizii.

Purtăm astăzi dezbateri legate de rolul pe care trebuie să-l joace anumite părți componente ale guvernului și de modul în care marea diversitate a societății noastre să nu devină un factor de slăbire, ci unul de întărire.

Atrag atenția asupra unui element ce are o importanță deosebită în cadrul democrației: acela al alegerilor libere. În înfîințirea de astăzi cu dl. președinte Eitîn, domnia sa s-a angajat să respecte acest deziderat, atît în ce privește alegerile parlamentare din decembrie, cit și în ce privește alegerile prezidențiale din iunie viitor.

De aceea, îi îndemn pe toți cetățenii ruși care au drept de vot să și-l exercite, anul acesta și anul viitor. Mulți oameni s-au sacrificat pentru ca dvs. să aveți și să exercitați acest drept. Adresez în mod special această rugămînte tineretului din sală și, prin el, întregii națiuni.

Alegeri libere, presă liberă, tolerantă

Viitorul vă aparține în întregime. Iar alegerile vor determina și contura acest viitor. Nu vă lăsați pradă capcanelor, care circula și la noi în America, că votul dvs. nu contează. El contează. Actul votării contează, duce la ceva, precum și actul nevotării. De aceea, vă îndemn să vă exercitați dreptul de vot.

La fel de important este ca tineretul, masele largi să continue să promoveze și să instituie o preșă liberă și independentă. Procesul de liberalizare a presei este un proces dificil, chiar periculos, pe care jurnaliștii îl cunosc prea bine.

Dmitri Holodov și Vladislav Listiev au fost asasinati în plină exercitare a funcției de revelare a

adevărului; ei sint victimele credinței lor neștrămutate în dreptul opiniei publice de a cunoaște adevărul. Nu trebuie să permiteți asasinilor care i-au lichidat să vă priveze de una din libertățile esențiale ale democrației: libertatea presei.

Mai aveți o problemă pe care trebuie s-o rezolvați: aceea a toleranței; pentru că toleranța este elementul care stă la baza oricărei democrații. Puține națiuni de pe această planetă pot concura cu vastul potențial uman și cu resursele cele mai diverse de care dispune Rusia. Între granițele Rusiei trăiesc nu mai puțin de 100 de etnii diferite, cu neamurate tradiții culturale, literare și artistice. În ultimii ani, milioane de oameni s-au reîntors la credința lor, pășindu-și în ea un factor de stabilitate. Ținînd cont de uriașa diversitate a națiunii dvs., ar fi ușor să vă lăsați în voia strigătelor extremiste de tot felul, care, în numele patriotismului, au încercat să mobilizeze forțele pentru a semăna discordia și teama între diferite grupuri sau persoane. Dar ați dovedit că știți ce este toleranța. Marea majoritate a cetățenilor ruși au respins argumentele și teoriile veninoase, consolidînd prin aceasta tînăra, fragila dvs. democrație. Privind retrospectiv ultimii patru ani scurși, se face remarcată la dvs. o tendință pasnică de străbătore a perioadei de tranziție, o capacitate deosebită de a parcurge profunde și masivele prefaceri social-politice, fără brutalitate și fără evenimente sîngeroase. Această stăpînire de sine a constituit un factor de mare importanță. În acest fel, Rusia și-a păstrat drumul spre marea comunitate a națiunilor, pentru a deveni un stat modern, care știe să trăiască în pace cu el însuși și cu națiunile vecine. Din păcate, tragedia din Cecenia a fost văzută de noi, americanii, ca un semn de regresivitate, ca un mare pas înapoi de la această mare realizare. Așa după cum i-am comunicat președintelui Eitîn azi dimineață, această teribilă tragedie trebuie să-și găsească un sfîrșit rapid și pasnic. Orice continuare a vărsării de sînge în acea regiune n-ar avea ca urmare decît erodare a relațiilor dintre Rusia și țările vecine, dintre Rusia și restul lumii.

Ținerea de alegeri libere, garantarea unei presei libere și independente, promovarea necontenită a toleranței în diversitate – iată cei trei piloni pe care se rezază o democrație. Toate aceste trei elemente sint importante, dar efortul și încununarea cu succes a acestui efort sint condiționate de reformele economice. Eforturile din plan politic beneficiază de reușitele reformelor economice și, împreună, sint generatoare de prosperitate și asigură instaurarea unui viitor democratic.

Pentru mulți oameni ai societății dvs., instituirea reformei economice înseamnă privațiuni, nesiguranță, crimă și corupție. Întreprinderile profitabile din rețeaua de stat de odinioară au trecut în proprietate privată, în multe cazuri, în circumstanțe nu tocmai limpezii. Cererile speculanților de tot felul au avut darul să stopeze avîntul altor întreprinzători, împiedicîndu-i să mai intre în afaceri. Iar după ce mina grea a totalitarismului s-a ridicat de pe creștetul societății dvs., s-a făcut simțită lipsa multor structuri specifice economiei de piață, locul lor fiind luat de haos și crima organizată. Ele cer o luptă totală și angajat pentru crearea unei piețe libere,

bazată pe legalitate. O piață din care să rezulte recompense, nu dușmănie. O reformă economică nu poate fi o scuză sau un alibi al celui mai tare și mai puternic în pofida celui mai slab.

Pentru a ajuta guvernul dvs. în lupta împotriva acestor criminali, FBI a deschis la Moscova un birou oficial și acum sîntem pe cale de a colabora cu guvernul dvs. în efortul de a întări integritatea piețelor.

Economia de piață cere disciplină

Diferențele presiunii din economia de piață nu le pot face față cei care sînt în imposibilitatea de a concura și cîștiga competiția împotriva celor bogăți, care știu să se sustragă de la povara impozitelor. Acei cetățeni ruși care și pierd locul de muncă și ajung să trăiască în sărăcie și lipsuri merită o rețea de asigurări sociale care să fie în stare să pună capăt declinului lor social și să le permită să se redrezeze și să-și revină locul în societate. În cele din urmă, economia de piață cere disciplină. Oprirea inflației ajută familiile să devină membrii unei clase mijlocii, cărora să nu le mai fie teamă de viitor. Intocmirea în continuare a unor bugete realiste este de o importanță vitală pentru asigurarea unei stabilități economice pe termen lung.

Spun toate acestea din proprie experiență. Încă de la începuturile activității mele prezidențiale am căutat să urmăresc aceste țeluri, deoarece ele promit o rată permanentă a creșterii economice, de care vor putea beneficia atît poporul meu, cît și al dvs., în ciuda sacrificiilor inerente pe termen scurt. Fenomenul de tranziție spre o cit mai echitabilă și deschisă piață economică cere timp. Pe măsură ce economia această de tip nou prinde teren, apar noi și noi probleme. Dar, cu toate aceste sacrificii și suferințe, insist în a vă îndemna să credeți în perspectivele promițătoare. Țări care după cel de-al doilea război mondial se zbatău în ruină, astăzi se află printre cele mai dinamice națiuni, tocmai pentru că s-au dezvoltat în economie de piață și în democrație.

Deschiderea Rusiei spre lume

Successul economic și politic al Rusiei cere o apropiere de lume, o deschidere spre ea.

Rusia trebuie să colaboreze cu Națiunile Unite în acest domeniu. Trebuie să colaborăm în vederea asigurării unei securități comune. Acest deziderat este mai presus de orice și a constituit subiectul discuțiilor mele cu președintele Elțin, discuții în care am convenit mari progrese. Aș dori să le menționez aici.

Mai întîi, Rusia s-a decis să adere la Parteneriatul pentru pace cu NATO, iar eu m-am obligat să determin NATO să demareze urgent negocierile în vederea acceptării Rusiei ca partener. Statele Unite au arătat clar că doresc extinderea NATO, dar că orice aderare la alianța atlantică a noi țări membre trebuie să se facă pe principiile cunoscute și enunțate deja de noi: admiterea țărilor în NATO, trebuie să se facă gradual, prin dezbateri deschise și în concordanță cu interesele de securitate ale tuturor partenerilor pentru pace, inclusiv Rusia.

Țelul meu, de cînd am fost ales ca președinte al SUA, a fost să mă folosesc de faptul că războiul rece s-a terminat și că aceasta poate duce, pentru prima dată în istorie, la o unificare a Europei. Acesta trebuie să fie scopul străduințelor noastre. Decizia luată de președintele Elțin de a adera la Parteneriatul pentru pace nu face decît să susțină efortul către realizarea securității și unității.

Apoi, Statele Unite au opinia fermă că nu trebuie să existe nici un fel de cooperare nucleară cu Iranul. Sperăm ca acest lucru să fie și în interesul Rusiei. Astăzi, președintele Elțin a spus că Rusia nu va furniza tehnologie și asistență Iranului. Întrucît ele ar putea fi folosite în scopul fabricării de arme nucleare. Or, aceasta are pentru Rusia o mai mare importanță decît pentru America, deoarece Rusia se află mai aproape de Iran decît America.

L-am informat pe președintele Elțin că guvernul SUA susține propunerea ca nici o cooperare nucleară, nici chiar în domeniul reactoarelor, să nu mai aibă loc pe viitor, iar cu această misiune să fie însărcinată o comisie mixtă, condusă de primul-ministru rus Cernomîrdin și de vicepreședintele american Gore.

În chestiunea livrării de armă către Iran, am ajuns la un acord cu Rusia care să permită țării dvs. să devină unul dintre membrii fondatori ai așa-numitului regim post-COCOM, o înțelegere internațională între state, prin care ele se obligă să limiteze vânzarea de arme periculoase altor țări din lume, ceea ce duce la întărirea securității - atît a Rusiei, cît și a Americii.

Am căzut de acord să pornim reluarea tratativelor și ratificarea lor parlamentară în ce privește START II, chiar anul acesta, ceea ce ar duce la diminuarea arsenalului nuclear, iar după ratificarea lui START II să luăm în discuție luarea altor măsuri, care să continue procesul acestei diminuări.

Am mai căzut de acord să restabilim principiile după care, în interesul ambelor țări, să putem reduce focurile defensive, în cadrul tratatului antibalistic, care ar întări, de asemenea, securitatea țărilor noastre. Un alt punct al programului bilateral de lucru este începerea vizitelor reciproce în laboratoarele de fabricare a armelor biologice, încă din luna august a acestui an, pentru reducerea proliferării arsenalului biologic din lume. Dacă vă reamintiți ce s-a întîmplat recent în metroul din Japonia, veți înțelege că viitoarea noastră securitate națională, cît și a dvs., nu este amenințată doar de armele nucleare, ci și de armele chimice și biologice, care pot cădea, din nenorocire, în mâini criminale.

Și fiindcă am pomenit de incidente nefericite, să nu uităm crima organizată din Rusia și nici oribila tragedie petrecută în America, la Oklahoma City, drept pentru care am hotărît ca între America și Rusia să întărim schimburile de informație, tehnologie și asistență în domeniul combaterii terorismului și crimei organizate. Întîlnirea noastră a reprezentat un succes, întrucît toate deciziile luate în comun vă vor da dvs., și nouă, în egală măsură, credința într-un viitor sigur, iar

colaborarea în aceste domenii va trebui să sporească.

Secolul XXI, un secol al luptei împotriva terorismului

La încheierea secolului XX, cel mai înflăcărat secol din istoria lumii, am convingerea că secolul în care intrăm va fi unul de mari promisiuni, poate cel mai promițător din întreaga noastră istorie. Economia mondială, explozia informațională, incredibila dezvoltare tehnologică și posibilitatea oamenilor de a se deplasa rapid în spațiu - toate acestea reprezintă factori care ne vor asigura viața într-o lume integrată.

Dar toți acești factori de integrare pot avea și aspecte negative. În secolul XXI ne vom confrunta cu noi și diferite amenințări. În secolul XXI prevăd că nu vor mai exista războaie mondiale între națiuni ce-și vor revendica teritoriul, nici o națiune-coloș nu-și va mai sacrifica zeci de milioane de cetățeni în lupta pentru deținerea supremației. Prevăd că lupta esențială în secolul XXI se va da împotriva forțelor distructive ce amenință din interiorul fiecărei națiuni. Aceste forțe sînt cele care au detonat bomba din World Trade Center, sînt cele care au provocat îngrozitorul tragedie din Oklahoma City din SUA. Tot ele sînt acelea care plasează bombe pe străzile Israelului, bombe ce intenționează să oprească procesul de pace și conciliere din Orientul Mijlociu. Tot ele sînt semnatorele oribilului act terorist cu gaz din metroul japonez. Cu aceste forțe avem a ne confrunta, atît noi, cît și alte națiuni - și anume, cu forțele crimei organizate.

Cu cît societățile noastre devin mai flexibile și mai deschise, cu cît pentru popoarele noastre se deschid mai multe libertăți de mișcare, fără restricții și interdicții, cu atît mai mult cresc primejdiile de tot felul. De aceea, este necesar să devenim din ce în ce mai vigilenți. Trebuie să luptăm împreună pentru a combate aceste noi tipuri de amenințări, fiindcă în acest secol XXI umanitatea are nevoie de noi democrații. În care oamenii să poată trăi în libertate și pace. Această lume are nevoie de o Rusie democratică, care să contribuie la realizarea dezideratelor mai sus amintite. În acest context, l-am asigurat pe președintele Elțin că vom continua demersurile de rezolvare a problemelor care ne stau în față. Și tocmai în acest context l-am solicitat președintelui Elțin să se abțină pe viitor de la orice cooperare nucleară cu Iranul.

Ghădiți-vă la viitorul care ne stă în față. Am fost martori la ceea ce poate face Rusia pe scena lumii dacă ea se angajează pe drumul democrației. Din Orientul Apropiat pînă la

Îndepărtatul El Salvador, America și întreaga lume a fost susținută de cooperativitatea conducerii rusești. Pe măsură ce Rusia își va ocupa locul ce i se cuvine, avem convingerea că ea va continua procesul de democratizare, liberalizare economică și extindere a toleranței.

Ieri, națiunea dvs. a comemorat 50 de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial și și-a adus omagiul eroilor căzuți. Astăzi vă propun să primum peste 50, în următorul secol, cînd copiii și nepoții dvs. își vor aminti de cei ce s-au opus puciurilor și leviturilor de stat, de cei care au votat în alegeri libere, de cei care și-au revendicat drepturile fundamentale ale omului, atît de îndelung încalțate, de cei care au făcut din Rusia un factor și un partener de seamă în procesul de consolidare a libertății, prosperității și securității. Vor privi în urmă și o vor face cu recunoștință. Știu că există în țara dvs. unii care nu doresc instaurarea acestui curs al democratizării. Și în America, vă rog să mă credeți, sînt destui sceptici care privesc cu îndoială efortul dvs. de menținere a acestui curs. Aceștia prevăd nu un succes al dvs., ci o cădere în vechile șabloane ale trecutului. Firește, rezultatul nu este sigur. Nimic nu este sigur în demersurile umane. Dar am credința că aceste voci sceptice, negativiste, se înșală.

Toți oamenii sensibili înțeleg enormele probleme cu care vă confrunțați dvs., dar dacă există un element constant de-a lungul istoriei dvs., atunci acela este țări și flexibilitatea poporului rus. Ați supraviețuit în acest secol al pierderilor devastatoare generate de două războaie mondiale, ceea ce ar fi înfrînt cu siguranță alte spirite mai puțin vajnice. Ați reușit să aboliți sistemul comunist și să depășiți „războiul rece”, care au dominat decenii de activitate umană. Ați inaugurat deja o eră a libertății și sînt sigur că puteți pași mai departe pe acest drum.

Pe viitor, progresul dvs. nu va mai fi unul al victoriilor glorioase, ci unul al ameliorărilor graduale. Și de aceea veți avea nevoie în eforturile dvs. de timp și răbdare. Însuși pe care Lev Tolstoi le considera a fi cele mai importante la un luptător.

Trebuie să știți că în efortul dvs. nu veți fi singuri, întrucît americanii împart cu rușii în mod egal această sarcină. Atît noi cît și dvs. avem de învățat de la trecutul nostru, atît noi cît și dvs. trebuie să găsim curajul de a fiuri în viitor pe care-l merită copiii noștri. În numele generațiilor dvs. și al generațiilor ce vor veni, am credința că ne vom ridica la înălțimea acestui țel.

Subtitlurile aparțin redacției

Traducere de FLORIN IOSIF

Adevărul literar și artistic, nr. 269

- Restituiri: Documente inedite despre Basarabia și Bucovina (1940-1941)
- Geo Dumitrescu la 75 de ani
- Andrei Pleșu se răfuiește cu Mocioi
- Nikolai Berdiaev despre nefericitul popor rus
- Paul Alexandru Georgescu: dincolo de a învinge e nevoia de a convinge
- Cominternul și România
- David Esrig: „Oamenii care au cochetat cu puterea ne-au deschis drumul”

Un dușman al singurătății

Fără anestezie - invitatul săptămînii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

CAZUL ANDREI FRUMUȘANU-AURICA CRĂINICEANU

Sînt doi oameni amabili, simplu dar îngrijit îmbrăcați; nu au uitat să zîmbească, doar că e un zîmbet infinit de trist. Se numesc Lucica și Ștefan Frumușanu, părinții lui Andrei, împușcat în fața Guvernului, în septembrie 1991. Ștefan Frumușanu spune: *Aflat în Piața Victoriei, împreună cu prietenul său Petre Nițulescu, Andrei cade lovit mortal în piept de un proiectil de semnalație tras din clădirea Guvernului, la numai jumătate de oră după ce, câteva zeci de metri mai departe, Aurica Crăiniceanu, la braț cu soțul ei, fusese lovită de un proiectil asemănător; transportată de urgență la Spitalul Municipal, tinăra mamă avea să se prăpădească în următoarele ore. Celor două proiectile, trase cu un pistol calibrul 26, țintite în mulțime, le fusese demontat în prealabil ajutorul din cap, spre a li se asigura mai multă viteză și precizie. Martor al celor întâmplate, operatorul de la TVR, dl. Georgescu, filma în vremea aceea în Piața Victoriei. Se afirmă că operatorul de atunci este astăzi căpitan SPP, iar prețioasa peliculă s-ar fi rădăcit nu se știe pe unde...*

Părinții studentului Andrei Frumușanu, precum și soțul Auricăi Crăiniceanu se adresează imediat Parchetului Militar, solicitînd găsirea vinovatului; în luna noiembrie 1992, procurorul-anchetator, căpitan George Șurdescu, îl identifică pe acesta în persoana locotenent-colonelului Dorel Vasile Gabor, ofițer SPP. Ștefan Frumușanu și Viorel Crăiniceanu solicită trimiterea în Justiție a ofițerului respectiv, precum și a părții responsabile civilmente - Serviciul de Protecție și Pază -, conform art. 16 din Codul de Procedură Penală, pentru infracțiunea de omucidere. Dosarul a fost instrumentat cu profesionalism de procurorul cpt. Gh. Șurdescu, un foarte bun criminolog. La sediul Parchetului Militar, Ștefan Frumușanu, tatăl studentului ucis, prezintă lui Gh. Șurdescu delegația prin care avocatul Ioan Mustăță va apăra în cauză. Acesta din urmă se oferă să susțină gratuit și cauza lui Viorel Crăiniceanu, șomer, complet lipsit de posibilități materiale. Părinții studentului ucis solicită, în calitate de parte civilă, conform art. 16 CPP, daune materiale în valoare de 500.000 lei și daune morale de 500 milioane lei, care vor constitui fonduri pentru Fundația "Andrei Frumușanu", înființată cu scopul de a stimula activitatea studenților merituoși de la facultățile de Construcții și Politehnică. La rîndul său, Viorel Crăiniceanu solicită 800.000 lei daune materiale, reprezentînd suportarea diferenței de pensie pentru cei doi copii minori pe care li are în grijă, și 600 milioane lei daune morale. Dacă ofițerul Dorel Vasile Gabor va fi găsit vinovat de completul de judecată și va fi condamnat pentru uciderea celor doi nevinovați, SPP va trebui să suporte, alături de inculpat, plata daunelor solicitate de urmașii victimelor. *Față cu cererea noastră, întregul SPP, în frunte cu șeful său, general maior Dumitru Iliescu, se mobilizează. Astfel, se afirmă că tipul de armament cu care au fost uciși Andrei, fiul meu, și Aurica Crăiniceanu nu se află în dotarea SPP, deci nu a putut fi utilizat de un ofițer aparținînd de acest serviciu; ca atare, acuzăția care i se aduce maiorului Dorel Vasile Gabor e nefundată. Sînt citiți martori; încep tergiversările...*

Purtătorul de cuvînt al SPP, Ioan Mija, declară că presa a formulat acuze pline de subiectivism, care „au reușit să intoxice cititorii” respectivelor cotidiene. Și tot Ioan Mija amintește și de moartea lui Nicolae Lazăr, jandarm - „despre aceasta de ce nu se pomenește nimic”, se întreabă, retoric,

în timpul evenimentelor din 25 septembrie 1991 - numite și „a lila mineriadă” -, care au dus la demisia guvernului Roman, au fost uciși, prin împușcare cu armament neconvențional, Aurica Crăiniceanu, de 27 de ani, mamă a doi copii minori, și studentul, de 24 de ani, Andrei Frumușanu. Există toate indiciile că de moartea celor doi tineri s-a făcut vinovat locotenent-colonelul SPP Dorel Vasile Gabor, ulterior retrogradat la gradul de maior. Acuzat de dublu „omor foarte grav, prin împușcare cu intenție indirectă”, ofițerul SPP este anchetat în stare de libertate. Tot atunci a fost omorît, în împrejurări despre care nu s-a vorbit mai deloc, și tinărul jandarm Nicolae Lazăr.

purtătorul de cuvînt al SPP. Ne întrebăm și noi: într-adevăr, de ce nu se pomenește nimic? Nu cumva pentru că tinărul jandarm a fost asasinat bestial, cu răngari și pietre, de un grup de mîneri?

Intocmirea dosarului a înaintat extrem de greu - afirmă Ștefan Frumușanu. Adevărat, sînt mulți implicați; terenul se dovedește alunecos, lupta inegală: pe de o parte, niște părinți cu sufletul sfișiat de durere și un bărbat singur, lipsit de posibilități materiale, care trebuie să crească doi copii minori; de partea cealaltă, atotputernicul SPP, cel cu nenumărate capete și brațe. Dar picătura sparge stîncă: iată că incendierea inițială, de „ucidere din culpă”, e schimbată: maiorul Dorel Vasile Gabor se vede acuzat de „omor deosebit de grav prin împușcare cu intenție indirectă”. În această situație, procurorul cpt. Gh. Șurdescu ar trebui să dispună imediat arestul preventiv. Totuși, organul de anchetă penală a apreciat că invinuitul poate fi anchetat în stare de libertate. „Desigur, se ia în considerare și calitatea sa de ofițer activ!”, adaugă Ștefan Frumușanu.

Andrei Frumușanu, împușcat în fața Guvernului în septembrie 1991 de locotenent-colonelul SPP Dorel Vasile Gabor

În octombrie 1993, după doi ani și mai bine de cercetări, se emite, în sfîrșit, următorul comunicat: „Secția Parchetelor Militare din Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție informează că astăzi, 19 octombrie 1993, Parchetul Militar - București a finalizat cercetările privind decesul lui Andrei Frumușanu și al Auricăi Crăiniceanu. Dosarul cauzei și actul de sesizare urmează să fie examinate potrivit prevederilor legale relative la competența judiciară în materie și înaintat instanței de judecată”.

Seria amînărilor de cite două-trei luni pare să se fi încheiat, rechizitoriul este gata. Dar Procurorul General al României, dl. Vasile Manca-Drăgulin, ține mult la acest dosar; domnia sa dorește să fie impcabil întocmit, pentru că nu cumva instanța de judecată să fie pusă în imposibilitatea de a-l judeca pe invinuitul Dorel Vasile Gabor! Totul este luat de la capăt, spre aprofundare. Și iarăși, în octombrie 1994, Gh. Șurdescu anunță că dosarul e finalizat, urmînd să fie înaintat Tribunalului Militar. Însă în ultima clipă apare o lacună înfîmă: se așteaptă o adresă, un răspuns de la

șeful SPP, Dumitru Iliescu - și mai urmează o aminare de 5 zile, care se transformă în alte lungi săptămîni. Ultimul, dar absolut ultimul termen! - promite procurorul Gh. Șurdescu - este marți 9 mai 1995.

În dimineața promisă, la ora 10, procurorul cpt. Gh. Șurdescu a primit-o pe Lucica Frumușanu și i-a arătat pentru o frîntură de clipă o pagină cu antetul SPP: era adresa așteptată; sosise. Abia acum, a precizat cpt. Gh. Șurdescu, se va putea întocmi rechizitoriul pentru partea a doua a dosarului. Săptămîna viitoare, acesta va fi încheiat și înaintat Tribunalului Militar. Lucica Frumușanu se întreabă ce poate să însemne „partea a doua a rechizitoriului” - oare aceasta se referă la cazul Aurica Crăiniceanu?

Lucica Frumușanu, mama lui Andrei, vorbește stăpînindu-și cu decent glasul: „Eram atît de mîndră de copilul meu! Urma Facultatea de Hidrotehnică, la seral; peste zi lucra la „Electromontaj”, fabrica unde se află încadrat și tatăl său. „Cațavencu” era ziarul preferat, îmi amintesc că se amuza enorm citîndu-l; îl lua și la serviciu, să facă haz cu colegii. Fire veselă, își făcuse numeroși prieteni, atît la facultate cît și la fabrică. Era înscris în „Liga Studenților”; nu se arăta nepăsător la nimic din ceea ce se petrecea în jurul lui. Așa se face că se afla în Piața Victoriei, împreună cu prietenul său Petrică, în acea după-amiază blestemată de 25 septembrie 1991, cînd proiectilul de semnalație tras de Vasile Gabor în mulțime i-a spart pieptul. Mă gîndesc la minutele lungi ale agoniei lui - cum vor putea fi răscumpărate vreodată!”

Toate aceste tergiversări nu sînt întâmplătoare, știm bine, afirmă Ștefan Frumușanu: totuși, dacă Putea li ascunde pe teroriști, asasini ai autelor de tineri eroi, ucigașul copilului meu este cunoscut - deși nouă nu ni s-a permis niciodată să îl vedem obrazul. Doctorul care i-a făcut lui Andrei autopsia, la Spitalul de Urgență, a trebuit să fugă din țară, împreună cu familia sa - cineva a încercat, pare-se, să îl asasinez, urînd cu mașina pe trotuar, după el. Dar raportul de autopsie s-a păstrat. Ce ne-a rămas astăzi din Andrei? Un mormînt tăcut, către care duc toate drumurile noastre...

Procurorul Gh. Șurdescu:
„Justiția este aici, în România!”

Ștefan Frumușanu e la curent cu faptul că „Amnesty International”, printr-un trimis special, l-a întrebat pe procurorul cpt. Gh. Șurdescu despre mersul dosarului, informîndu-l că toate organizațiile internaționale de apărare a drepturilor omului se interesează de acest dublu asasinat. „Dar Justiția este aici, în România”, a replicat dl. Șurdescu. „Dacă țara mea nu îmi va face dreptate, declară Ștefan Frumușanu, mă voi adresa Curții de la Strasbourg; voi cere public sprijin internațional. Pe crucea din Piața Victoriei, în locul unde Andrei a fost ucis, scrie: „asasinat de

Guvern”; vom pune o cruce asemănătoare și pentru Aurica Crăiniceanu. În Cimitirul Ghencea, Andrei se odihnește lângă bunicii lui, ofițer din vechea gardă, mare mutilat de război, întors de pe frontul de la Odesa fără picioare și decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”. Andrei își venera bunicii. În vremea aceasta, maiorul Dorel Vasile Gabor vine la anchetă cu mașina SPP, pășii de bodyguard; i s-a permis să rămîna ofițer activ; i s-a permis să se bucare de libertatea nevinovaților. În sufletul meu, zilnic, Andrei este ucis iar și iar; de aceea, lupta mea nu va înceta - este o luptă continuă, pe care o voi duce cu toate armele și cu puterea disperării. Și voi iringe!”

Viorel Crăiniceanu:
„Dreptatea e imposibilă”

Viorel Crăiniceanu: un bărbat înalt, cu muștața tunsă scurt și privirile timorante. Evident, nu este bucuros de oaspeți. Discuția se leagă greu, cu pauze lungi, impresia este că vorbele rămîn în urma gîndului; rostește cuvintele ca și cum s-ar teme de ele - și chiar li este frică. „La mijloc sînt copiii, repetă mereu. Eu de vorbe, așa, sînt sătul, nu au nici un rost - promisiuni, încurajări... eh! Și chiar faptele - cită vreme roata nu se învîrte înapoi... Aurica s-a dus, vedeți...” Îl întreb cum s-a descurcat după moartea soției sale. Se încrunță: „Înainte erau două salarii - Aurica lucra la filatură, la FRB -, iar pentru copiii era o mamă. Cînd ea s-a prăpădit, mi-am crescut copiii singur, doi ani. Știti cum vine asta? Făceam mîncare, apălam, coseam nasturi; li duceam la școală și li aduceam ocașă, mi-era frică să-i știu traversînd străzile, maida-nale - înțelegeți? Atît îmi mai rămăsesse pe lume: Marius și Ionuț. Nu am lucrat dect în schimbul trei - eram sudor. Dormeam nici patru ore pe zi”.

„Flori, cum li spune el - actuala soție -, se arată mai comunicativă: aveau fiecare cite doi copii - el doi băieți, ea două fetițe; soțul li murise electrocutat, în sublocațiunea blocului. La început au spus: să încercăm, să vedem dacă se vor acomoda și copiii - dacă nu, nu-i cu supărăre. Slavă Domnului, s-au împacat foarte bine, acum sînt cu toții o adevărată familie. Sigur, e foarte greu. Trei merg la școală, invată mulțumitor, chiar bine, dar nu li s-au acordat burse, reduceri, nimic. Ei, părinții, s-au lovit ca de un zid - numai refuzuri, peste tot. De ce oare? De la anul intră la școală și fetița cea

Piatra de mormînt a studentului Andrei Frumușanu

mică. Ce vor face? Ea și Viorel sînt soț și soție - cu ce să crești patru copii?

Ne întorcem la Aurica Crăiniceanu. „Pe seară - își amintește bărbatul -, aflată pe trotuar, la brațul meu, a fost lovită în piept de acel proiectil de semnalizare - armament neconvențional. Un om - un miner, de fapt - a venit și a băgat mina în rană, a scos proiectilul incandescent, dar și-a ars rău degetele; s-a dus la spital. De aici a început ancheta procurorului Surdescu. Au mai fost și alți martori, desigur. Pe Aurica au transportat-o la Spitalul Municipal - a murit curînd”.

Dr. Florin Costandache, șeful secției de anestezie-terapie intensivă-reeanimare (ATI) de la Spitalul Universitar București (fost Municipal), își amintește: „Aurica Crăiniceanu a decedat în secția mea. În ziua aceea, 25 septembrie 1991, eram de gardă; a fost adusă o femeie rănită grav: avea un traumatism toracic major. A fost operată în secția prof. Prișcu, la Chirurgie I, de către dr. Micu. Eu i-am dat anestezia și am asistat-o pe tot parcursul intervenției - pulbera de la proiectil și funinginea incandescentă se infiltraseră în toate tesuturile, necrozându-le; din această pricină, nu a putut fi executată o toaletă completă a plăgii. Cartușul fusese extras înainte să ajungă la noi. În termeni obișnuiți, așa spune că rănita avea plămîni făcuți ferfeniți. Am stat de vorbă cu bărbatul care o însoțea, soțul ei, și i-am spus că erau puține șanse să o salvăm. Într-adevăr, după două ore de la operație, Aurica Crăiniceanu a decedat în secția de ATI”.

Despre procurorul-anchetator Gh. Surdescu, Viorel Crăiniceanu are o părere foarte bună: „El și-a făcut datoria - în câteva luni a descoperit ucișagul, pe Vasile Gabor. Asta nu-i puțin lucru. Nu a încheiat încă dosarul - dar cîte presiuni s-or fi făcut asupra lui, cît inculpat nu era unul ca mine, un amărît, ci ditamai ofițerul SPP! Are și dl. Surdescu familie, doi copii, e tînăr, eu îl înțeleg”.

Întrebat dacă are încredere în Justiția română, Viorel Crăiniceanu ridică din umeri: „După moartea soției mele, cînd cei mici erau la școală, am fost peste tot, săptămîni, luni de zile în șir: la Cotroceni, la Parlament, la Televiziune, la ziare. Degeaba. Nu aveam bani pentru avocat. Dl. I. Mustățu s-a oferit să lmi apere gratuit cauza. Astăzi nu mai cred în nimic; dreptatea, pentru moment, zic eu că e imposibilă. Ca să mi se facă mie și lui Ștefan Frumușanu dreptate, trebuie să se schimbe totul, înțelegem? Pînă una-alta ucișagul e liber, poate să vină oricînd la via mea - sau să trimită pe carova... Nici nu-l cunosc figura. Ce ziceți de asta?”.

Avocatul I. Mustățu: „Libertatea maiorului Gabor e o aberație a Justiției”

Avocatul I. Mustățu, fost procuror, distinge trei faze în întocmirea dosarului de acuzare a lui Dorel Vasile Gabor. Prima, cînd, în octombrie 1993, procurorul Gh. Surdescu a decis să trimită dosarul în judecată, cu încadrarea juridică de „omor din culpă” și cercetare a învinovățitului în stare de libertate. „Eu m-am opus vehement, afirmă avocatul I. Mustățu; am declarat că încadrarea e greșită; era vorba de două victime, prima ucisă prin omor simplu, a doua prin repetarea infracțiunii, ceea ce schimbă totul - e vorba de omor foarte grav”. Procurorul General, dl. Vasile Manea-Drăgulin, ia personal dosarul, îl ține două luni în studiu și conchide că într-adevăr e vorba de un „omor deosebit de grav, cu intenție”. În fața a doua, după exact un an - în octombrie 1994 -, Gh. Surdescu li anunță pe reclamantii că a schimbat încadrarea juridică inițială, de omor prin culpă. „Totuși, subliniază dl. I. Mustățu, Dorel Vasile Gabor continuă să fie lă-

Aurica Crăiniceanu împreună cu familia cu puțin timp înainte de a fi ucisă de SPP în fața Guvernului

sat în libertate; cpt. Surdescu afirmînd că este hotărîrea superiorilor săi, deoarece învinuitul s-a prezentat la toate chemările anchetatorului și este ofițer activ SPP - deci arestatul preventiv poate fi evitat.” Ultima fază a întocmirii dosarului este declanșată de protestul vehement al avocatului I. Mustățu, care, în decembrie 1994, se adresează opiniei publice prin intermediul ziarului Cotidianul: „Făceam acolo o comparație cu situația arhitectului Tinteanu, arestat pentru deceniul de complicitate la omor și aflat în anchetă. Dacă el a fost priot de libertate, cum de Dorel Vasile Gabor este încă liber, deși asupra lui planează o acuză mult mai gravă? Poate că organul de anchetă nu deține probe suficiente despre învinovățitul ofițerului SPP - atunci să-l lase în pace. În caz contrar, ceream imperativ să fie imediat arestat”. Ca urmare, cpt. Gh. Surdescu anunță că își va „extinde” cercetările pentru a încheia partea a doua a dosarului - această se referă, pare-se, la uciderea Auricii Crăiniceanu, dar nu decide nici de această dată privarea de libertate a maiorului Gabor.

Întrebat dacă există îndoilei cu privire la învinovăția lui Dorel Vasile Gabor, avocatul I. Mustățu răspunde că îndoiele nu există, din cîte afirmă și cpt. Gh. Surdescu. Depozițiile marturilor, cei ce l-au văzut cu arma crimei în mină și cei ce l-au văzut la etajul doi al clădirii Guvernului - aripa dinspre b-dul Ana Ipătescu - precum și expertizele contabile referitoare la evidența armamentului, toate îl inculpă. Mai sînt și niște persoane pe care av. I. Mustățu le va acuză de fals în evidența minții și altele care au încercat să ascundă numele învinovățitului, ceea ce le face complici la crimă. „Ce s-ar fi întimplat dacă, în loc să fie împușcați doi cetățeni «oarecare», ar fi fost ucis un miner? - se întreabă I. Mustățu. Probabil că nu ar mai fi rămas piatră pe piatră! Și cum a reușit Vasile Gabor să aleagă, între cei 4.000 de mineri aflați atunci în Piața Victoriei, pieptul a doi tineri - și să ochească fără greș? Oricum, trebuie subliniat că hotărîrea de a-l ancheta pe învinovățitul Vasile Gabor în stare de libertate este o aberație a Justiției românești, care încalcă ordinea unui stat de drept - ceea ce, dintr-un anumit punct de vedere, este o crimă tot atât de gravă ca și aceea săvîrșită de inculpat”.

Citeva concluzii:

- Pînă la ora aceasta, rechizitoriul dosarului Andrei Frumușanu-Aurica Crăiniceanu nu a fost întocmit.
- În lipsa rechizitoriului, instanța (respectiv Tribunalul Militar) nu se poate autosesiza.
- De obicei, rechizitoriile „cu probleme” nu au fost niciodată găsite complete de către instanță - înțelegem

le oculte pun Justiția în imposibilitatea de a lucra.

• N-ar fi de mirare ca după întocmirea rechizitoriului, acesta să prezinte lacune (chiar și deliberate, deși căpitanul Gh. Surdescu are un renume de bun profesionist și om integru), încît instanța să se vadă pusă în imposibilitatea de a soluționa cauza și să restituie dosarul la Parchet, pentru completare. Astfel, amînările se pot prelunghi la infinit.

• Maiorul Dorel Vasile Gabor continuă să fie lăsat în stare de libertate. Acesta este un caz unic în Justiția românească.

În loc de epilog

Pentru ziua de 10 Mai 1995, Liga Studenților din Universitate solicită Primăriei o aprobare pentru un miting de comemorare a morților din ultimii cincizeci de ani. Li se răspunde că o astfel de manifestare nu necesită aprobare, conform Legii 60. În Piața Universității se strîng aproximativ 5.000 de oameni, fără să ocupe însă carosabilul. De altfel, Piața este flancată de șiruri de camioane blindate, albastru-petrol, care formează un zid compact. La ora 7 seara au apărut cordoanele de jandarmi care au dublat în grabă peretele de camioane. În semn de protest, mulțimea a început să li aplaude: „Bravo, măi băieți!”.

Pe culoarul Facultății de Geologie, un grup compact de civili și militari îl înconjoară pe generalul Nicolae Nițu, șeful Poliției Capitalei, prins într-o discuție cu dl. Emil Constantinescu. Senatorul Ticu Dumitrescu intervine: „Cum e posibil ca Poliția, ca Puterea, în ultimă instanță, să sufere sărbătoarea de 10 Mai? Oamenii se adunaseră să cinstească eroii căzuți în ultimii cincizeci de ani pentru ideea de libertate și pentru cea de patrie”. Generalul Nițu ridică glasul: „Primăria Capitalei nu a dat autorizație. Poporul l-a ales pe primar. Eu, deci, îndeplinesc voința poporului. Acum, în Piața, se petrec acte de vandalism - un polișt înalt al meu, plutonierul Iordache Sorinel, a fost rănit, și-a pierdut iremediabil un ochi (la ora 8 seara aflăm că ochiul cu pricina era în afara oricărui pericol, dar la secția 15 Poliție, George Vîrzar, bănuț agresor, avea să fie anchetat toată noaptea cu deosebită brutalitate). Aici forțele mele asigură ordinea și liniștea. Violența nu ne caracterizează (proteste în rîndurile asistenței). Eu li iubesc pe cetățenii capitalei și le voi asigura această ordine”.

Ora 19.05. Se hotărîște o conferință de presă. În amfiteatru, la catedră, generalul Nițu, dl. Emil Constantinescu, dl. senator Ticu Dumitrescu și reprezentanți ai Ligii Studenților. Aceștia din urmă arată cîteva pagini dactilografiate. „Prin acest act oficial am cerut Primăriei aprobarea pentru desfășurarea unui miting de comemorare în Piața Universității - nu este vorba,

deci, de un miting de protest! La Primărie ne-au finit jumătate de oră în discuții despre buletinele noastre de identitate; apoi ni s-a spus că nu avem nevoie de aprobare, conform Legii 60. Forțele de ordine se împotrivesc, acum, ofițerii unei slujbe! Stătem jignii neconțenși, dar astăzi este jignită și memoria morților! Aceasta echivală cu a-i ucide a doua oară...”.

Dl. Emil Constantinescu declară: „Am primit o solicitare din partea studenților să-și comemoreze morții. Nu am permis accesul în balcon al personalităților politice, ci doar al studenților și profesorilor. Referitor la ce se întimplă - e greu de înțeles: se reprimă, cu forțe uriașe, o slujbă religioasă pentru care studenții au apelat la sprînjul Patriarhiei. În timp ce se cîntă „Hristos a înviat”, poliția a lăsat să tîpe o sirenă. Nu e creștineste”.

Generalul Nițu intervine: „Eu dispun de forțele de ordine! Vă rog să mă ascultați, nu mă intrupeți! Respectați legea țării noastre: s-a hotărît că Piața Universității nu e loc pentru demonstrații! Poliția i-a sprînjit întotdeauna pe studenți - le-a dat căldură la calorifere, apă, lumină, condiții bune. Acum am spus oamenilor mei: „Fără violență! Fără bastoane!”. Dar sînt hotărît să respect legea cu orice preț”.

Dl. senator Ticu Dumitrescu declară, la rîndul său: „Demiterea omească e lezată de o astfel de desfășurare violentă și disproporționată de forțe. De ce Ion Iliescu se poate duce la Moscova să admire tancurile care au instaurat comunismul la noi în țară și care, de curînd, au trecut peste cadavre în Cecenia, iar studenții noștri nu au voie să își plîngă morții? Comemorarea nu s-a aprobat pentru că ea coincide cu ziua Monarhiei românești, care stă înfrîptă ca un ghimpe în inima Puterii”.

În amfiteatru intră un student cu un steag rupt în mină: „Scutierii l-au frînt și l-au aruncat pe jos. Dar morții sînt și ai dumneavoastră, domnilor generali, domnilor conducători de țară, ați uitat?”.

În ziua de 10 Mai 1995, trupele desfășurate în Piața Universității păreau pregătite să susțină un război. Ele au înăbușit doar o demonstrație panică de comemorare. Noi știm că, pretutindeni în lume, forțele de ordine asistă manifestațiile pașnice. Dar în România, după toate crimele publice - nepedepsite - în care asistăm de cinci ani încoace, cine ne garantează că, în timpul unei manifestații pașnice (așa cum a fost cea din 10 Mai), autoritățile, hotărîte să respecte legea cu orice preț, nu vor decide din nou focul? Cine ne garantează că un alt locotenent-colonel Gabor nu-și va descalca arma în pieptul altor Andrei Frumușanu sau Aurica Crăiniceanu? Cine, deci, ne garantează că trăim cu adevărât într-un stat de drept?

Anchetă realizată de
DIANA TURCONI

un radio actual

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Luni:
Portrete din gulagul românesc - Irina Corbu

Marti:
Ciinele de pază - Cornel Nistorescu

Miercuri:
Punct și virgulă - Carmen Bendovski

Joi:
Fiți intreprinzători - Bogdan Teodoru

Vineri:
Taxiul de noapte - N.C. Munteanu

un radio actual

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

Telex: 631 31 90, 631 59 45

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Liga Pro Europa

Liga Pro Europa s-a născut aproape concomitent cu Grupul pentru Dialog Social. Aș vrea, doamnă Smaranda Enache, să încercați să schițați o monografie a Ligii pe care o conduceți.

Liga Pro Europa a fost creația unui grup de intelectuali și artiști tirgu-mureșeni, de etnie și confesiuni diferite, animați de convingerea că autoorganizarea rapidă a societății civile este una din garanțiile posibile de a preveni rezoluția României sau instaurarea unui nou regim autoritar. Inițial, ne reuneam în ședințe publice pentru a dialoga pe tema reintegrării în Europa și aveam convingerea că vom fi un grup de reflecție intelectuală, capabil să dinamizeze dezbaterile publice pe această temă. De la bun început au apărut tensiuni între viziunile naționaliste și autarhice și adepții societății deschise. Foarte curând a devenit limpede că fuseserăm cel puțin naivi crezând că se produsese o schimbare ireversibilă. Orașul a devenit focarul unei confruntări atât de bine instrumentate, încât dezamorsarea ei a fost imposibilă, riscând să fractureze societatea de-a lungul unei falii etnice, cu imprevizibile consecințe politice. Cu mult înainte de evenimentele din martie '90, am încercat să prevenim escaladarea stării tensionale, dar nu dispuneam de nici un fel de canale de comunicare cu conștientii noștri, radioul și presa erau controlate exclusiv de cei interesați în provocarea din martie, fie lideri comuniști, fie securiști care își făcuseră o profesie din realizarea programului de omogenizare națională și lingvistică conceput de regimul Ceaușescu, acel amestec straniu de național-comunism și mesianism gardist. Când mă gândesc la acele zile, nu pot să nu-mi amintesc că s-a petrecut și un lucru dătător de speranță în acel martie nenorocit - și anume că Liga nu s-a dezagregat, astfel încât am supraviețuit până azi ca una din rarele organizații civice având componentă etnică, lingvistică și confesională eterogenă. Și asta în ciuda unei întregi campanii de intimidare, mergând până la suspendarea unor drepturi civile, amenințări, concedieri, persecuții. Cred că acest lucru a fost posibil pentru că nu ne-am abandonat principiile inițiale, considerând că marea șansă a României este tocmai privilegiul diversității ei etnice și culturale, în special interferența culturilor din Transilvania, multiculturalitatea și identitatea locală, regională fiind din această țară o Europă în miniatură. România nu avea decât să se reconcilieze cu ea însăși și cu diversitatea ei pentru a-și regăsi în mod cel mai natural cu putință apartenența la spiritualitatea europeană.

Cum explicați, acum, după cinci ani de la înființarea Ligii, actualitatea ideilor promovate atunci?

Actualitatea acestor idei constă în faptul că ele nu au dispărut de fapt niciodată din gândirea românească și central-europeană, cel puțin de la sfârșitul secolului XVIII, și continuă să reapară periodic în prim-plan ori de câte ori se pune problema unei noi arhitecturi a continentului. Colapsul regimurilor totalitare a readus în actualitate această dezbateră. Europa înseamnă acum o sumă de norme de conduită și o anumită ierarhie de valori, ca și o profundă modificare a relațiilor statului cu cetățeanul și totodată cu comunitatea, respectiv o delegare a prerogativelor sale atât la nivel subnațional, cât și supra-național. Pentru România, integrarea europeană este, cred, proiectul național modern, deci o opțiune globală, interiorizată de întreaga societate și căreia ar urma să i se alieze toate energiile. Nu este un secret pentru nimeni că România se află în fața unei alogeri fundamentale, care îi va influența viitorul pentru o bună bucată de vreme. Rămânerea ei în afara Europei instituționale și a sistemului de securitate euro-atlantic ar fi o aventură cu consecințe imprevizibile. Aderarea la acest „club” este

SMARANDA ENACHE:

Statul etnic - o încremenire în proiect

- Interviu realizat de RODICA PALADE -

benevolă, dar, o dată făcută, regulamentele devin obligatorii. Din păcate, din dezbaterile publice de la noi lipsește tocmai acest detaliu esențial. Așa se face că acordurile de aderare la instituțiile europene sînt proclamate de guvernanti ca adevărate victorii istorice, iar obligația de respectare a condițiilor asumate ca ingerință în politica internă, dacă nu chiar violare a suveranității naționale.

Deoarece duplicitatea are mare tradiție la noi, ca și minciuna și prefăcătoria de altfel, existind chiar un cult al acestor defecte, sancționate până și în proverbe, oamenii publici, în special politicienii mediocri, au tentația de a spune una și a face alta, alintindu-și acest handicap de civilizație cu apelativul „di-

tențial exploziv până la nivelul la care el nu mai privește grupuri sau comunități, ci, cel mult, indivizi. Acest lucru este foarte dificil în condițiile în care există o serie de stereotipii întretinute de sistemul de învățămînt, de biserică, de armată, de o mare parte din cultură. Ele au o pregnanță mitologică atât de puternică, încît contestarea lor este considerată o blasfemie. Statul național etnic s-a creat în jurul unor mari linii de energie unificatoare, dar și periculoase de simplificare, a unei ideologii care împarte lumea în categorii ireconciliabile, în care ignorarea celui alt, întotdeauna venetic și dușman, devine o religie națională. Statul etnic este, ca să-l parafrzez pe Gabriel Liiceanu, o încremenire în proiect, o negare a evidențe-

Smaranda Enache, președinta Ligii Pro Europa, împreună cu Radu Filipescu, președintele Grupului pentru Dialog Social

plomație”. Chiar dacă unele stereotipii din cultura noastră au impus duplicitatea ca model sau resursă de supraviețuire în istorie, mă tem că, acum, aceste strategeme sînt de-a dreptul antinaționale. Europa trăsește azi un fel de reviriment al codului cavaleresc, în care credibilitatea este dată de respectul față de cuvîntul dat, de respectarea angajamentelor asumate. Pe de altă parte, opțiunea pentru democrație și pluralism este de primă urgență, din motive foarte pragmatice. Subdezvoltarea economică poate bloca definitiv dezvoltarea unor comunități, le poate periclită inclusiv șansa de a supraviețui.

Ceea ce facem noi prin Pro Europa este să decentralizăm această dezbateră și s-o mutăm la nivelul cel mai apropiat de opțiunea individuală, prin sutele de manifestări publice pe care le inițiem, pe cele mai diverse teme și cu cei mai diverși participanți.

Despre reconcilierea națională

Cum vedeți procesul de reconciliere națională?

Pe mai multe planuri. Există un plan al existenței cotidiene, în care oamenii găsesc un *modus vivendi* mai mult sau mai puțin acceptabil. Este ceea ce se întîmplă în mod curent în Transilvania, unde ai impresia că reconcilierea se produce de la sine. În realitate, există un potențial de intoleranță oriunde reactivabil. Cred că reconcilierea ar însemna reducerea acestui po-

tențial de intoleranță și de divergențe. Spre deosebire de mulți alții, eu nu cred că în 1992 electoratul a amendat coaliția dintre majoritate și minorități, ci, dimpotrivă, i-a recomandat această luciditate politică, nu-mai că proporția celor care înțeleseseră atunci că sînt victimele unei manipulări era mai scăzută decît astăzi. Cît despre Pro Europa, reconcilierea istorică româno-maghiară este un proiect permanent, pe care-l urmărim cu încăpăținare la toate nivelurile și care are tot mai mulți aderenți.

Semnarea Tratatului bilateral cu Ungaria - o etapă în reconcilierea națională

În acest context al reconcilierii naționale, cum apreciați semnarea (încă) a Tratatului bilateral cu Ungaria?

Semnarea unui tratat bilateral este doar o primă etapă necesară într-un proces care va fi, desigur, îndelungat. Pentru ca reconcilierea să fie profundă, ea ar trebui să ducă la crearea unei confederații spirituale, a unui spațiu de complementaritate. Din păcate, lipsește voința politică și angajamentul responsabil pentru demararea acestui proces, nu numai la nivelul coaliției guvernamentale, unde ostilitatea față de acest demers este fițușă, dar chiar la nivelul Opoziției, care nu are o strategie proprie coerentă, ceea ce o expune celor mai ridicole improvizatii, multe din ele legitimînd cu stîngăcie politica dură a conservatorilor de la putere. Mă refer, evident, la campaniile periodice de infierare a unor concepte sau documente care urmăresc să compromită ideea de autonomie și subsidiaritate sau să creeze ostilitate față de instituțiile europene, prezentate tot timpul ca antiromânești.

Desigur, pentru reconciliere e nevoie de partener și e evident că în ultimul timp se remarcă o radicalizare a unor grupuri ale maghiarilor. Este consecința directă a unei politici de stat irresponsabile, care refuză să-și respecte propriile angajamente. Dacă ar fi să trecem în revistă garanțiile legislative și instituționale pentru protecția minorităților, ele ar fi cel puțin modeste și au ca fundament un *fragil laissez faire*. Se impune adoptarea unei legi a minorităților care să înglobeze atât tradițiile autonomiilor transilvane, cît și exigența așezării relațiilor dintre cetățean și stat pe alte baze decît etnice. În timp ce se agită cu vehemență pericolul maghiar, de fapt se încurajează grandomania exclusivistă și mania arhitectonică a unor lideri naționaliști locali. Conștiința multiculturalității este estompată programatic. În Transilvania cad în ruină și uitare bisericile de lemn greco-catolice, castele și burguri, dispărînd o dată cu ele o parte din patrimoniul cultural al Europei.

Reconcilierea presupune, alături de recunoașterea inviolabilității frontierelor, un sistem al protecției minorităților elastic și capabil de evoluție, ca parte integrantă a dimensiunii umane a politicii europene, în care respectul pentru demnitatea umană este o valoare supremă. În context european, România are în acest domeniu o situație superioară altor țări - Grecia și Turcia de exemplu -, dar posedă o tradiție și un potențial care îngăduie standarde superioare, asemănătoare celor din Belgia sau Spania. În loc să ne fisticim în fața Declarației de la Alba Iulia sau a Tratatului minorităților din 1919, ar trebui să le înglobăm în filosofia organizării statului - și atunci respectarea Recomandării 1.201 sau a altor documente ar intra într-o ordine logică.

Este evident că ceea ce lipsește în România nu este toleranța sau respectul pentru diversitate al majorității, ci voința politică a unei elite care perpetuează tradițiile național-comuniste sau național-socialiste.

Divizările Opoziției

Unii comentatori politici apreciază că astăzi, cu un an înainte de alegeri, Opoziția este mai divizată ca oricând. Dvs. ce credeți?

Sînt convinsă că divizările care au intervenit în Opoziție țin de un proces de evoluție și sînt într-o oarecare măsură necesare. Consider că o maturizare a capacității Opoziției de a depăși tentația totalitară pentru a face loc unității în diversitate. Cred, de asemenea, că este important să existe în sinul Opoziției o competiție de oferte politice și de personalități, cu condiția ca ea să se petreacă în limitele onestității și ale *fair-play*-ului, ceea ce nu a fost întotdeauna cazul. Marele pericol care subminează Opoziția este conformismul și lipsa de curaj. Dacă Puterea are nostalgia trecutului apropiat, o bună parte din Opoziție are nostalgia perioadei interbelice, ca și cînd România n-ar fi parcurs de atunci o jumătate de secol. Mitologia democrației idilice este întreținută în ciuda tuturor evidențelor, ceea ce diminuează substanțial credibilitatea unor formațiuni politice. Pe de altă parte, deși critică vehement autoritarismul Puterii, unii lideri ai Opoziției practică ei înșiși cenzurarea părerilor alternative, de parcă „cine nu e cu noi e împotriva noastră”. Înlocuirea în CDR a consensului cu votul cu două treimi sau tentativa – parțial reușită – de a impune un statut nedemocratic la Congresul PAC sînt numai două din exemplele cele mai eclatante. Pe lângă infiltrările de tot soiul, cred că tentația autoritară și ascensiunea mediocrităților sînt fenomene care subminează Opoziția și care riscă să o compromită pînă și în ochii propriului electorat. Oricît ne place să ne amăgim, absenteismul nu penalizează numai dezastul guvernării, ci și gafele Opoziției. Un punct extrem de vulnerabil al Opoziției este incoerența pozițiilor de politică externă. Fluctuațiile de atitudine, caționarea gafelor coaliției guvernamentale, prestația lamentabilă a unor reprezentanți în instituțiile europene au de ce exaspera și aduc deservicii chiar mai mari României decît pozițiile guvernamentale, previzibile și cunoscute.

Totodată, există dispreț pentru expertiză, pentru oferta de programe și voluntariatul organizațiilor neguvernamentale, care, în marea lor majoritate, sînt apropiate de țesăturile partidelor democratice, pentru că au interese vitale, legate de funcționarea unei societăți deschise și pluraliste.

Pe de altă parte, este uimitor cît de puțin se luptă pentru adoptarea unei legi a finanțării partidelor. Dacă vom intra în noua campanie electorală cu fonduri tot atît de puține ca și data trecută, riscăm să avem o audiență la fel de scăzută. În plus, pe lângă partidele din Opoziție au apărut tot felul de oameni de afaceri providențiali, de o generozitate suspectă, care pretind poziții-cheie și controlează uneori marile orientări.

Delimitări față de PAC

La recentul Congres al PAC de la Alba Iulia ați refuzat să faceți parte din Comitetul Național. De ce?

Interesul meu pentru politică rămîne, chiar dacă la Congresul PAC am decis să nu fac parte din Comite-

tul Național. A fost un gest prin care am dorit să-mi exprim dezacordul cu o anume „Realpolitik” care se practică la eșalonul de sus al partidului. În esență, această strategie nu e neapărat condamnată la un partid care trebuie să știe să armonizeze interese foarte diverse, dar mi se pare inacceptabilă încheierea de compromisuri, alianțe sau înțelegeri care contravin principiilor sale de bază. Nu se pot încheia condiții cu cei care proclamă valori total opuse fără să apară riscul pierderii identității proprii și a electoratului propriu. Eu am sperat că PAC poate fi un etalon, un partid onest, previzibil, pentru că serios, și care să trateze electoratul cu deferență, nu ca pe o masă manipulabilă. O anume vitalitate a filialelor, seriozitatea cu care au analizat programul și statutul sînt argumente pentru optimism. În același timp, lobby-ul naționalist de la vîrf, ca și întărirea liniei „pragmatice”, adeptă a unor convergențe riscante, ar trebui temperate de noul CN înainte ca partidul să devină de nerecunoscut. Rolul jucat de unii lideri PAC în lansarea mascaradei legate de conceptele de autonomie, ca și a *propos* de Recomandarea 1.201 este nefast pentru imaginea partidului și pentru credibilitatea sa, cu atît mai mult cu cît ele au fost adesea expresia unui dilematism lesne de evitat. E un paradox să devenim clemenți cu adversarii și intoleranți cu aliații. Totodată, nu pot împărtăși ușurința cu care se migrează dintr-un partid în altul, incapacitatea de a întreține relații de parteneriat, de a cultiva respectul pentru diversitate. Mai sînt relativ puține luni pînă la o confruntare electorală decisivă nu numai pentru Opoziție, dar și pentru întreaga Românie. Cred că trebuie reflecție unitate în diversitate a Opoziției nu prin structuri centralizatoare, ci prin elaborarea unei strategii globale comune, cu suficientă flexibilitate pentru a nu atenta la individualitatea nici unei formațiuni. Se pot agree calendare de consultări și armonizări periodice pe marile teme ale campaniei, ar fi necesară și adoptarea unui pact de neagresiune, negocieri cu privire la candidaturile la președinție. Eu mi-am oferit în continuare susținerea și sînt gata să mă implic în măsura în care nu sînt obligată să-mi reneg principiile, care, de altfel, la început au fost identice cu ale PAC.

Ce credeți despre absența femeilor în viața politică a țării?

Nu am fost niciodată adeptă cotelor, dar este evident că în România femeile sînt subreprezentate – și vina nu le aparține în exclusivitate. Există la ora actuală atît de multe inițiative ale femeilor, încît sînt sigură că ele vor conduce la o mai mare prezență a lor în sfera publică. Eu am avut șansa de a lucra cu atît de multe și atît de valoroase, încît nu mi-ar fi greu deloc să fac un guvern exclusiv din femei. Au făcut și parlamentarele poloneze o astfel de listă – și rezultatul a apărut. Polonia a avut, chiar dacă pentru o perioadă relativ scurtă, un prim-ministru femeie. În ultimă instanță, e vorba tot despre temperarea unor stereotipii – și înțesuși vocabularul nostru ar trebui să fie capabil de alternativă, de la abecedar la Constituție.

CORNEL IVANCIUC

SRI A APĂRUT ÎNCĂ DIN LUNA IANUARIE 1990

Diversiunea rămîne un delict nesancționabil, deci amoral

Regimul Iliescu este rezultanta unor diversiuni succesive, puse în ecuație o dată cu intrarea în scenă a FSN. Frontul emană ca o plombă, obținînd vidul de putere, și se angajează solemn să reabiliteze imaginea socialismului științific, *întinat* de Ceaușescu. Cîrînd, este lansat mitul că Securitatea a aruncat în luptă falangele fanatizate ale dictatorului, *trăgînd din orice poziție*. Se anunță mii de morți și armata preia comanda. În fine, apariția *mercenarilor arabi* exacerbează sentimentul general de teroare. În consecință, sînt estimate 60.000 de victime și dacă pînă atunci poporul a stat în expectativă, acum masele trec necondiționat de partea Frontului. FSN va fi legitimat, în sfîrșit, și binomul alianței monolitice dintre partid și popor este salvat la timp. Ca elemente adjuvante ale diversiunii, *specialiștii* subestimează capacitatea de apărare a țării, pentru a invoca, ulterior, ajutor militar sovietic, iar în sistemele de radiolocație și anti-aeriene se induce un puternic brai radioelectric.

Prima telerevoluție în direct atentează imprescriptibil la integritatea morală a națiunii și consecințele acestui fapt nu sînt asanate nici astăzi, de vreme ce, erijat în salvator supranațional, FSN n-a avut, practic, cu cine să negocieze termenii unui pact de neagresiune. Telerevoluția n-a produs nici lideri marcanți, emanînd din popor și nici instituția Avocatului Poporului. Timp de doi ani succesivi, capacitatea de rezistență a societății va fi subminată prin acțiuni de dezinformare. Frontul gestionează un spectru larg de violențe, focalizate împotriva grupurilor opozante. Partidele istorice sînt minate constant, prin scenariile tipice ale unor servicii secrete. Primele mineriade sînt și cele dintîi acțiuni clare ale structurilor informative, reorganizate după chipul și asemănarea noilor autorități.

Lovitură de stat sau revoluție?

Să recapitulăm, deci: ranversarea sistemului de comandă la 22 decembrie 1989 (numită eufemistic *lovitură de stat* și consacrată sub hipocriticele *revoluție*) a polarizat în prima fază un element agresor – Securitatea – și un fond agresat – armata poporului. Binomul ceausist al alianței incasabile dintre popor și partid părea că se fisurase. Agresorul s-a translatat, la scurtă vreme, în factor extern – teroriștii arabi –, ca apoi, începînd din data de 23 decembrie 1989, grupul de inițiativă al generalului Virgil Măgureanu să forțeze (fără succes) cosmetizarea imaginii Securității (asupra acestui aspect vom reveni), dar evoluțiile ulterioare vor da cîștig de cauză armatei. Suspectată de extrem de multă soliditate (prin Iulian Vlad), versatilitate (prin lucrătorii Direcției Securității Municipality București) sau ambivalență tipic dimbovițene, Securitatea va fi jugulată, și dintr-un sentiment de frondă, de MAPN. Frontul recuperează avantajele unei situații pe care n-a generat-o, însă este obligat să negocieze termenii victoriei cu armata, care a garantat continuitatea, prestația și supremația statalității împotriva anarhiei, a revoluției, împo-

triva unui agresor neidentificat. Astfel, cîștigătorii partidei din decembrie 1989 au refuzat din start rolul Securității ca parte la negocieri și au impus o convenție, care este respectată în linii mari și astăzi: factorii de pază primari ai Instituției Prezidențiale sînt militari școliți la Moscova (ofitieri de informații) și nu provin din structurile poliției secrete, asociate Puterii într-un plan paralel; Departamentul de Analiză Politică de la Președinție și informațiile sînt coordonate de un militar de carieră (generalul de armată Vasile Ionel); secretarul CSAJ este prin tradiție, deja, un militar (generalul maior Ion Magdalena); pîrghiile de control ale SPP sînt încredințate unor militari (generalul maior D. Iliescu și generalul locotenent Gh. Arădăvoaice); structurile de personal ale SPP sînt formate preponderent din cadre militare; începînd din ianuarie 1990, comanda Ministerului de Interne este preluată de armată (generalul colonel Chițac și generalul maior Prunache, contraamiralul Emil (Cico) Dumitrescu etc.).

În schimb, astăzi, SRI a devenit alături de SPP și SIE un garant al puterii prezidențiale. În ecuația Ion Iliescu – Vasile Ionel – Virgil Măgureanu (triumful dezinformării), președintele este comanditar unor acțiuni ilegite, de menținere cu orice preț a puterii, Vasile Ionel este planificatorul operațiilor, iar Virgil Măgureanu controlorul. Dacă funcția președintelui este reversibilă cu a planificatorului, în schimb, poziția controlorului este fixă. Măgureanu rămîne, prin excelență, executorul capacității cu puteri discreționare, iar cîmpul de acțiune al SRI este, din acest motiv, practic, nelimitat.

Catabaza Securității naște monștri

Securitatea se va oculta secvențial, timp de cîteva săptămîni, corpul operativ al Direcției IV – Contrainformații, numărînd 926 de ofitieri, dintr-un total de 1.133 de cadre, va fi arestat sau desemnat la domiciliu; la fel vor păți și o parte din capii Direcției III – Contrainformații. În scurtul episod de conservare, Securitatea și-a reorganizat, de fapt, structurile. La 23 decembrie 1989, generalii de Securitate Măgureanu, Mortoiu, Diaconescu și Stănescu (ultimii trei provin din Direcția III) străbăteau orașul înarmăți cu pancarte pe care scria „Noi Securitatea a poporului” (informația este extrapolată din depozitia directorului SRI în fața Comisiei senatoriale privind evenimentele din decembrie 1989). În prima decadă a lunii ianuarie 1990, generalii V. Măgureanu, V. Marcu și V. Angelescu (alături de colonelii Gh. Diaconescu și Chilin) organizează primul nucleu al noii Securități, numit inițial Serviciul Secret Român (și care va fi rebotezat, ulterior, SRI), într-un birou din sediul Ministerului Tineretului. Primii trei provin din fosta DIE (UM 0544), transformată în deceniul al nouălea în Centrul de Informații Externe (CIE). Se presupune că armata ar fi dat girul reorganizării noii Securități, cu amendamentul ca structurile de comandă și o parte din personal să provină din cele ale informațiilor externe. Implicațiile acestui fapt vor face, însă, subiectul unei alte secțiuni a studiului nostru.

PAVEL CĂMPEANU

Lumea după o lungă jumătate de secol

O privire Carpato-Danubiană

Memoria istorică

Privirea noastră asupra lumii care ne înconjoară azi poartă sedimentele modului cum am străbătut-o pe cea de ieri. Iar acest ieri nu începe cu sfârșitul celui de-al doilea război mondial, ci cu încheierea celui care l-a precedat și l-a pregătit.

Comportamentul României în cele două războaie mondiale vădește o serie de continuități. Ea nu s-a implicat cu inima ușoară în nici unul. Ambele i-au provocat totuși uriașe pierderi umane și materiale; de fiecare dată, ea a început prin a-și declara neutralitatea; ea a străbătut prima confruntare mondială trecând prin patru ipostaze: țară neutră, aliată a puterilor apusene, țară înfrântă și țară victorioasă. Implicarea României în cel de-al doilea război mondial a reieșit, în esență, acest model de mobilitate a ipostazelor, ea fiind la început neutră, apoi aliată a Germaniei contra Națiunilor Unite și, în final, aliată a Națiunilor Unite contra Germaniei. Înfringerile militare suferite pe parcurs nu au împiedicat-o să obțină considerabile câștiguri teritoriale ca țară învingătoare după primul război, dar și ca țară declarată învinsă după cel de-al doilea, când a reușit să recâmpene Nordul Ardealului – adică ceea ce era posibil. În făurirea României de azi, mijloacele politice par să fi cîntărit mai greu decât cele militare.

De-a lungul ultimilor 55 de ani, România a suferit două ocupații militare străine – cea germană (1940-1944) și cea sovietică (1944-1958). Ea a trecut, în acele răstimp, prin cinci configurații teritoriale: cea inițială, de după 1918; cea de amputare maximă, din iunie 1940 până în iunie 1941; cea de extensie maximă, în prima parte a războiului din Est, prin recuperarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord și prin preluarea Transnistriei; a urmat, între 1944 și 1947, o perioadă de incertitudine, cu redițigarea Nordului Transilvaniei, realizată în fapt, dar neconstată în drept, și, în sfârșit, configurația actuală, a cărei stabilizare de aproape jumătate de secol nu a putut șterge din memoria istorică traumatizanta fluiditate a granițelor care a precedat-o.

Interiorizarea șocurilor externe

Convulsile teritoriale au fost, firește, însoțite de costisitoare convulsii politice și sociale. Instabilitatea nu a ocultat forma de stat, care a trecut, în numai trei decenii (1918-1947), prin monarhia constituțională, regentă, autocrație, republică de tip stalinist și, după 1989, republică pe cale de democratizare. Instabilitatea formei de stat s-a conjugat cu cea a instituției monarhice. România a fost în fapt, sub regentă, un regat fără rege, ea a avut apoi un rege care s-a întronat clandestin o dată și a abdicat de două ori: Carol II, și un altul care, întronat de două ori, a abdicat o dată: Mihai I.

Fluctuațiile formei de stat s-au întrepătruns cu fluctuația regimurilor politice. Celor două decenii de regim democratic, în bună măsură formal, le-au urmat doi ani de caricaturală, dar totodată singeroasă dictatură regală; preparul acesteia a fost așa-numitul Stat Național-Legionar, a cărui durată, de numai patru luni, i-a fost de ajuns pentru a precipita țara într-un haos general și pentru a ucide un număr important de frunțiști politici ai regimurilor anterioare; acestui

trist episod i-a pus capăt regimul de dictatură militară instaurat de Antonescu, al cărui rol istoric se confundă cu purtarea războiului alături de Hitler, a urmat restaurarea formală a instituțiilor democratice a căror funcționare sub ocupația sovietică a condus, după trei ani, la instituirea dictaturii staliniste.

Natura acestor schimbări a impus și mecanismul lor principal, care nu a fost cel al alegerilor democratice, ci cel al loviturilor de stat. Seria acestora începe în 1930, prin răsturnarea regentei legal constituite de către Carol II, revenit clandestin să-și reia tronul la care renunțase, înălțându-l pe propriul său fiu; tot el va fi și autorul următoarei loviturii de stat, cea din februarie 1938, care lichida instituțiile democratice și partidele politice, anulând Constituția și transformându-l pe rege în dictator; autorul loviturilor de stat din 1930 și 1938 va fi eliminat cu ajutorul loviturii de stat din septembrie 1940, dirijată, cu sprijinul dubios al legionarilor, de generalul Antonescu, răsturnat prin lovitura de stat inițiată în august 1944 de Mihai I, cu sprijinul încă și mai dubios al Partidului Comunist, care avea să-l înlăture prin lovitura de palat din decembrie 1947. Înălțurarea PCR, săvârșită într-un alt decembrie, după 42 de ani, seamănă prea puțin cu aceste episoade pentru a putea fi definită ca o altă lovitură de stat. Transarea singeroasă a conflictelor nu a debutat în '89. Perioada înregistrată în România doi șefi de stat executați, doi prim-miniștri asasinati, fără a mai pomeni alte crime politice.

Stalinismul nu s-a rezumat să modifice regimul politic, el a transformat înseși structurile societății românești, în primul rând prin industrializarea forțată, întemeiată pe abolirea tuturor formelor de proprietate, inclusiv cea țărănească, și pe instituirea economiei de comandă, cu ajutorul reprimării de masă. Trecerea de la tradiționala Românie „eminamente agrară” la România industrial-agrară a presupus trecerea a multe milioane de oameni de la starea de străvechi locuitori ai satelor la cea de recentii orașeni.

Această existență spasmodică pe toate planurile s-a datorat cu precădere imposibilității în care se afla România de a se adapta unei ambiante internaționale tot mai puțin prielnice. Puterile occidentale care sprijiniseră nașterea României Mari nu aveau cum să împiedice destrămarea ei, dorită de ambele state care dominau pe atunci Europa – Germania nazistă și Rusia sovietică. În anul destrămării – 1940 –, doi dintre vecinii României, Cehoslovacia și Polonia, dispăruseră ca state, iar din restul celor patru țări limitrofe trei participaseră la ceea ce fusese de fapt împărțirea României.

Mai transparente ori mai obscure, reminiscențele acestor evenimente și circumstanțe alcătuiesc memoria noastră istorică trăită, transmisă sau pur și simplu resimțită. Iar iradițiile acestei memorii modelează viziunea pe care o avem astăzi despre noi înșine, despre lumea acestui sfârșit de mileniu și despre articulațiile care conectează România la miezul sau la periferia acestei lumi.

Tratatul cu Ungaria

Întimplarea face ca aniversarea unei jumătăți de veac de la încheierea celui de-al doilea război mondial în Europa să fi fost precedată în România de o concentrare a atenției publice, fără precedent după 1989, asupra

unor aspecte ale relațiilor internaționale. Aspectele cu pricina erau pe de o parte negocierile pentru încheierea Tratatului de bază cu Ungaria și pe de altă insistențele Uniunii Europene și ale principalelor puteri occidentale în favoarea semnării celuiși tratat.

Desfășurarea acestui episod a avut câteva particularități remarcabile: motivațională, întrucât guvernul român pare să pună un preț mai mare pe respingerea unor forme de autonomie locală în favoarea minorităților decât pe recunoașterea formală a singurei frontiere care poate deschide drumul către Apus; strategică, întrucât guvernul român a pus menținerea acestei poziții mai presus de solicitările Uniunii Europene și ale Statelor Unite; politică, întrucât în jurul acestei motivații și acestei strategii s-a format la nivelul vieții publice un veritabil și la fel de fără precedent consens național, raliind pe aceleași poziții puterea, opoziția și mass-media; dar principală particularitate este cea contextuală, constând în concomitanța dintre această concentrare paroxistică

o demonstrație a intransigenței patriotice și ca o izbândă a diplomației române. Și în această privință persoanele intervievate cu prilejul sondajului se arată mult mai circumspecte, numai 38% dintre ele interpretează semnarea ca pe un succes. Ideea că responsabilitatea semnării revine părții maghiare nu e acceptată decât de o treime din eșantion.

Ecourile semnării tratatului cu Ungaria oferă premisele unui studiu de caz. Sondajul nu poate reprezenta, în cea mai bună variantă, decât schița unui asemenea studiu. Rezultatele consemnate izbesc prin linearitatea sensului. Toate cele patru unghiuri de abordare a atitudinii față de chestiunea tratatului: interesul pentru eveniment, motivarea, evaluarea și responsabilitatea semnării relevă, cu intensități variabile, aceeași subrezne a articulației dintre societatea publică și societatea profundă.

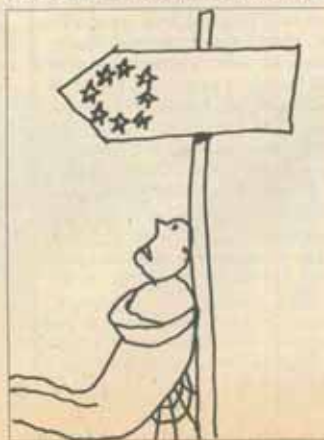
Lumea ca dualitate

Pe lângă memorie, istoria ne-a înzestrat și cu o condiție geopolitică absolut indiferentă la predilectiile și la idiosincraziile noastre, prea viguroase însă pentru a capitula în fața unor bieste realități. Iată-ne deci așezați de soartă la intersecția a două excese spațiale: în prea marea apropiere a zonei de civilizație căreia cu puțin entuziasm îi aparținem și la prea mare depărtare de cea spre care cu puțină speranță năzuim. Pornind de la acest dualism, sondajul i-a consultat pe subiecți separat despre fiecare zonă.

Întrebați pe care dintre țările vecine s-ar putea bizui cel mai mult România la caz de nevoie, ei plasează pe primul loc Moldova – dar numai cu 13% –, iar pe ultimul Ucraina și Ungaria cu câte 1%. Răspunsurile cele mai numeroase sînt cele care indică „Pe nici una”: 42%. Țările vecine nu alcătuiesc o proximitate cordială în această viziune, dar nici în realitate. Semnarea tratatului cu Ungaria se adaugă în acest sens nedorit disputelor teritoriale latente cu Ucraina, dificultăților provocate de războiul din fosta Iugoslavie și tensiunilor cu Chișinău, fără a mai vorbi de Tiraspol și de umbra Moscovei care li acoperă.

Speranțele în țările occidentale au scăzut considerabil din mai 1994 până în aprilie 1995: SUA de la 16 la 9%, Franța de la 18 la 7% etc. ONU și Comunitatea Europeană păstrează sub acest raport un ascendent asupra statelor apusene. Într-o majoritate impresionantă: 82% intervievați se declară nemulțumiți de felul cum Occidentul, luat în general, tratează România – ceea ce nu li împiedică să susțină într-o proporție de 63% că zona în care trebuie să ne căutăm prietenii este Vestul Europei, față de 8% care înclină spre Est și de 28% care consideră că nici în Vest, nici în Est.

Putîm răsfațați, atît de recentul trecut, cît și de actuala configurație geostrategică a țării, concetățenii noștri nu văd lumea prezentă în culori prea joviale. Ținîndu-se la distanță de Est și ținîți la distanță de Vest, ei au un sentiment de nedreaptă izolare – care se regăsește de altminteri în toate țările regiunii. Faptul că lumea înconjurătoare nu este pe placul lor nu li determină să o ignore. Ei încearcă, dimpotrivă, să o înțeleagă, ajungînd să o și reconsidere. Astfel, ostilitatea față de Est tinde să se transforme în circumspecție, mitul Occidentului fiind temperat de tot mai multe revelații critice. Capacitatea unei viziuni critice care nu degenerază în ostilitate împiedică deocamdată convertirea sentimentului de izolare într-un puternic curent politic șovin. Și aceasta nu pentru că există forțe politice care într-acele invită, ci pentru că în genere nu forțele politice modelează viziunea opiniei publice din România despre felul cum arată lumea după 50 de ani de la încheierea războiului în Europa.

ca asupra unei probleme de factură internațională și întetirea pînă în prosajma pragului critic a conflictului social. Am numit această particularitate contextuală, dar ea are totodată valențele unei strategii interne, care încearcă să atenueze forța conflictului social, contrapunîndu-i un conflict de ordin național.

Sondajul CIS din aprilie a.e. și-a propus să obțină un minim de informații asupra măsurii în care opinia publică din țara noastră și-a adjuceat sau nu această orientare a cercurilor politice și mediatiche. Din răspunsurile celor 1.163 de subiecți reiese că 67% dintre ei au urmărit desfășurarea tratatelor cu guvernul de la Budapesta – pe cînd desfășurarea acțiunilor de protest în diverse centre din țară a fost urmărită de 92%. Pe cît se pare, prioritățile lumii politice nu sînt cele ale societății – și mai cu seamă viceversa.

Această împrejurare a pus în evidență un contrast și o limită. Contrastul apare între convergența dintre lumea politică și cea a informării și distanțarea ambelor de opinia publică, pe care nici nu o exprimă, nici nu o formează decât cu totul parțial. Limita este cea a gradului pînă la care aspirația spre unitate națională poate înlocui soluționarea conflictelor sociale.

Menționata distanțare atinge cotele cele mai ridicate în legătură cu motivația semnării tratatului. Participanții la sondaj atribuie o importanță mai mare recunoașterii frontierei vechie într-o proporție de 73%, și autonomiei locale a minorităților într-o proporție de 7,5%. Implicația acestei asimetrii flagrante este că motivarea oficială a semnării tratatului nu își găsește justificarea în ochii opiniei publice.

În pofida costurilor sale politice și economice care s-ar putea dovedi exorbitante, semnarea tratatului este prezentată de retorica oficială ca

ANDREI MARGA

Lucian Blaga la Universitatea clujeană

Cuvint ținut la Simpozionul „Lucian Blaga la 100 ani” (28 aprilie 1995)

Comunicarea pe care o reproducem în cele ce urmează a fost prezentată în cadrul unui simpozion clujean, prilejuit de centenarul nașterii lui Lucian Blaga. Manifestarea a fost organizată de Fundația „Academia Civică”, Uniunea Scriitorilor, PEN Clubul Român și a fost găzduită de Universitatea din Cluj.

Centenarul nașterii lui Lucian Blaga este prima aniversare foarte semnificativă a ilustrului poet, dramaturg și filosof ce are loc în condițiile libertății de exprimare și fără restricțiile vreunei ideologii. Acest fapt ne bucură, firește, enorm, dar, așa adăuga imediat, ne încarcă, în același timp, cu o răspundere mai mare în ceea ce privește abordarea cu competență a strălucitoarei sale opere și a întregului său lăsamint spiritual. Iar această răspundere, noi, cei ce astăzi, studenți și profesori care însușim Universitatea clujeană, o resimțim sporită de împrejurarea că universitatea noastră a fost cea căreia Lucian Blaga i s-a atașat și în istoria căreia el a rămas definitiv.

Dar resimțim acum nu numai răspunderea abordării operei celui mai mare poet român din acest secol și a celui mai profilat constructor de sistem filosofic din cultura română, ci și satisfacția de a-l putea omagia astăzi, aici, în Aula Magna.

Profesorul Blaga

Lucian Blaga s-a apropiat de Universitatea clujeană în decembrie 1923, când a încercat să obțină docența la Catedra de estetică literară, ce-l avea ca titular pe Ioan Paul. Avind deja elaborate lucrările *Cultură și cunoștință* și *Filosofia stilului*, fiind licențiat în filosofie și doctor în filosofie la Viena, deja notoriu prin volumele de versuri *Poezmele luminii* și *Pașii profetului*, ca și prin volumul de aforisme *Pietre pentru templul meu*, precum și prin piesele de teatru *Zamolxe* și *Tulburarea apelor*, Lucian Blaga a fost, totuși, respins.

Se știe, Ioan Paul a votat favorabil. Însă Florian Ștefănescu-Goangă, Mihail Dragomirescu și Gheorghe Bogdan-Duică au votat contra, se poate bănuși, datorită „diferenței de concepții”, cum spune Sextil Pușcariu. Aceste diferențe au jucat un rol decisiv încă mulți ani, încât Lucian Blaga a evitat o nouă încercare de intrare în universitatea care îl trăgea cel mai mult.

Opera sa filosofică nu a încetat să spropășească, la lucrările semnate adăugându-se *Fenomenul original*, *Spațiul mioritic*, *Enoul dogmatic*, *Cunoașterea luciferică*, *Cenzura transcendentă*, *Orizont și stil*, *Geneza metaforii și sensul culturii*. Ca urmare, Lucian Blaga a fost invitat să ocupe nou-creata Catedră de filosofie culturii și a fost numit profesor titular al Universității clujeane cu începere de la 1 octombrie 1938. Se punea capăt astfel unei așteptări de cincisprezece ani, răstimp în care Lucian Blaga aproape că pierduse nădejdea de a deveni profesor la Cluj. Cel puțin așa arată scrisoarea trimisă de el lui Ion Breazu, după aflarea veștii numirii, din care citez: „*Ascult, e adevăr adevărat că sînt numit profesor la Cluj? După toate cele întimplate mi se pare o simplă glumă. Cădată-i viața! A trebuit să ajung de două ori ministru și să se schimbe legea universitară, și chiar Constituția, ca să mă dăd profesor*”.

Din nefericire, carierei profesionale a lui Lucian Blaga i s-a pus capăt, în mod brutal, zece ani mai târziu, în cadrul epurărilor care au avut loc după 1948. Eliminat fizic, dar și pe linia operei filosofice, din învățămînt, Lucian Blaga nu a conștientizat deodată, într-un context vizibil ostil, alte lucrări de primă importanță, consacrate filosofiei istoriei și filosofiei științei. Pentru

multe decenii și pentru cei mai mulți cititori această operă a rămas zăvărită sub canoanele ideologiei oficiale, ca o continuă indicare, însă, alături de alte filosofii, a sclerozei dogmatice a acestei ideologii. Avînd, după mărturiile care există, în câteva rînduri oca-

zia să încheie un pact cu ideologia oficială, Lucian Blaga – dînd încă o dată măsura realei și marii sale anverguri intelectuale – și-a păstrat exprimările în limitele propriilor convingeri, a refuzat compromisurile și și-a dus mai departe opera, fiind convins că intelectualul și gânditorul veritabil se confruntă cu ceea ce este durabil, cu adevărurile într-un sens etern, și nu cu, pînă la urmă, imposturile de pe scena istoriei.

Dar, pe fondul noilor afilieri ideologice ale României de după război, al reprimării intelectualității de vîrf din deceniile ce au urmat și, fără îndoială, ca urmare a geroșilor și lucrăturilor pe care aproape oricînd gânditorii profilați puternic le stîrnesc, Lucian Blaga a trebuit să trăiască pînă la capătul vieții sale îndepărtat de universitate. Dar, este de adăugat de îndată, această îndepărtare administrativă nu a putut frînge prezența operei lui Lucian Blaga în lecturi, în discuții și, apoi, revenirea ei în dezbaterile publice. În 1967, Universitatea „Babeș-Bolyai” a dedicat primul simpozion operei filosofice a celui mai profilat filosof care a ilustrat-o vreodată. Deși în condiții restrictive, trespăt, Lucian Blaga a redevenit, pentru noile generații, filosoful de referință fundamentală al culturii române, cum se consacrase de la început. Iar prăbușirea, în 1989, a zidurilor în Europa, a „socialismului răsăritean”, încheierea unei alte experiențe totalitare în Europa, a schimbat benefic, pentru multe din marile filosofii, inclusiv pentru cea a lui Lucian Blaga, reperele de evaluare.

Nu putem să nu ne întrebăm la acest simpozion, care are titlu centenarului nașterii, dacă opera filosofică a lui Lucian Blaga este astăzi destul de bine cunoscută și absorbită în abordările, argumentările și dezbaterile filosofice. D.D. Roșca avea dreptate să remarce, chiar în textul în care apăra o alternativă la filosofia lui Lucian Blaga, intitulat *Rațional și irațional*, că filosoful „urădește ceea ce e ușor de realizat, că subește zonele critice – zone adesea bogate în perspective largi ale facultăților noastre de înțelegere”. Prinderea acestor perspecti-

ve, a termenilor și argumentărilor ce le susțin, plîsînd filosofia lui Lucian Blaga în coordonatele naturale ale filosofiei – care nu sînt locale și nu sînt în nici un sens particulare, ci universale –, a rămas o sarcină nesatisfăcută, cel puțin a exegezei filosofice. Astfel că, în continuare, rămîne valabil ceea ce Ștefan Augustin Doinaș consemna în 1987: „(...) cărțile sale de filosofie culturii n-au fost încă studiate la noi în profunzime și, cu altă mai puțin, ideile sale n-au deplăsit granițele țării”. Mi-aș permite să observ că această depășire a granițelor țării cere din capul locului abordări care plasează o filosofie majoră, cum este cea a lui Lucian Blaga. În contextul filosofiei universale a timpului și o pune în comunicare cu filosofia germană, în raport cu care s-a edificat.

„Filosofia lui Blaga este filosofie plenară”

Simpozionul consacrat centenarului are ca titlu *Lucian Blaga la 100 de ani*, încît el ne lîmbie să reasumăm opera poetului, filosofului și dramaturgului în lumina interogațiilor noastre, ulterior născuți, și, de asemenea, a perspectivelor posibile pentru noi. Aș vrea să mă opresc foarte succint asupra filosofiei blagiene, condus aici doar de două întrebări: din ce punct pornind ea este de înțeles coerent? din ce punct pornind ea ne spune cel mai mult astăzi?

În fapt, nu se poate da răspuns la astfel de întrebări fără a angaja o filosofie, căci, în general, discuția filosofică serioasă este între filosofii. În ce mă privește, filosofia pe care o angajez este cea pe care o împărtășesc, anume, ceea ce aș numi un pragmatism trecut prin interogația kantiană privind condițiile posibilității cunoștințelor sau, ceea ce este echivalent, un transcendentalism trecut prin critica pragmatică a sensului cunoștințelor și acțiunilor, pe scurt, ceea ce am numit un pragmatism critic.

Să revin, însă, la întrebările adeseori formulate. Cînd vorbim de filosoful Lucian Blaga ne gîndim aproape spontan la delimitarea „stilurilor” culturii și la identificarea răsfrîngerilor acestora în literatură și artă. Observăm mai puțin faptul că „optica stilistică” a fost aplicată de filosof și în abordarea istorică a științei moderne și, încă mai puțin, covîrșitoarea pondere a reflecțiilor asupra științei în opera blagiană. În fapt, de la începuturi (1915–1916), *Cultură și cunoștință* (1922), *Filosofia stilului* (1924), trecînd prin *Știință și creație* (1942), la *Despre conștiința filosofică* (1947), *Aspecte antropologice* (1947–1948) și *Experimentul și spiritul matematic* (1969), avem o continuă și adîncită reflecție asupra științei. Dacă reconstituim cu precizie tezele și argumentele pe care ea le prezintă, atunci putem trage mai multe concluzii foarte semnificative. Mai întîi, anvergura analizelor de filosofie științei în sistemul blagian subminează definitiv, așa zice, clișeul după care opera filosofică a lui Lucian Blaga este doar prelungirea creației sale poetice sau, în cazul mai bun, produsul unui poet care filosofează. Filosofia lui Lucian Blaga este filosofie plenară. Apoi, filosofia științei a lui Lucian Blaga s-a edificat prin raportări critice la neopozitivismul timpului, sub un impuls venit din partea fenomenologiei. Proba decisivă o reprezintă, după opinia mea, asumarea

explicită, după Brentano și Husserl, în *Știință și creație*, a tezei existenței „referințelor intenționale” ale spiritului, care condiționează de pe un plan de maximă profunzime „orientările stilistice” și, cu ele, întreaga cunoaștere, inclusiv știința. În sfîrșit, ponderea reflecțiilor ce țin de filosofia științei, de la primele lucrări ale lui Lucian Blaga la cele finale, ne îndreptătesc să ne întrebăm dacă nu cumva filosofia științei este o poartă de intrare în sistemul său care permite o mai profundă și coerentă înțelegere a sa.

Mi-aș permite să adaug: cu siguranță această filosofie a științei este partea mai tare și mai rezistentă în timp a sistemului blagian. Reconstituită cu acuratețe, filosofia blagiană a științei – spus că se poate de rezumativ – este parte a demersurilor originale și profilate din filosofia de la mijlocul secolului actual pentru recuperarea și conceptualizarea dimensiunii reflexive a științei, uitată sau negată de conștiința științistă. Lucian Blaga a participat, cu aceasta, la mișcarea ce a avut loc în filosofia universală pînă în anii șaptezeci, de reintegrare a abordării filosofice a științei în orizontul cunoașterii posibile, integrare ce astăzi trece, firesc, drept premisă.

Reconsiderare, reasumare

Dar Lucian Blaga se cuvine privit și poate fi reasumat, la centenarul nașterii sale, și în calitate de profesor al universității. Referindu-se la această calitate, din nou martorul care a fost Ștefan Augustin Doinaș spune: „Cu excepția Cercului literar studentesc, alte manifestări ale Universității nu par a-l fi solicitat”. Faptul nu mi se pare deloc o scădere, căci, evident, Lucian Blaga s-a profilat ca puținii alții în dreptul a ceea ce este, în mod normal, fundamental profesurii universitare: opera teoretică. Lucian Blaga a ilustrat cel mai clar conceptul humboldtian al profesorului care se sprînjină pe o investigație intelectuală de anvergură competitivă. Împrejurarea că la cursuri el prezenta lucrările ce treceau apoi la tipar este consecința acestui profil.

Lucian Blaga a inaugurat catedra de filosofie culturii a universității noastre cu conferința *Despre plenitudinea istorică*. El își propunea să elucideze, în optica filosofiei istoriei, condițiile acelei performanțe intelectuale „destinate să atragă iarăși și iarăși luarea aminte a posterității”. Laitmotivul reflecției sale rezumă nu numai filosofia sa generală, dar și concepția sa asupra culturii și, implicit, pînă la un punct, asupra universității ca instituție producătoare de creații culturale. „*Un fapt* – spunea atunci Lucian Blaga – *își câștigă caracterul istoric prin participare la un stil, altfel el rămîne un fapt divers*”. Înainte de inevitabila controversă metafizică, asupra subiectului, și el ar fi fost, fără îndoială, de acord că, mai devreme de orice, „stil” înseamnă o anumită organizare și folosire a mijloacelor disponibile. Cultura cuprinde fapte care, dobîndind pecetea unui „stil”, au trecut frontierele efemerului, iar universitatea și, în mod exact, profesorul universitar sînt în cea mai mare măsură datori să dea astfel de fapte. Lucian Blaga a exprimat această convingere, dar a și înfrunghiat-o ca profesor, și aceasta într-un chip exemplar pînă astăzi.

Subtitlurile aparțin redacției

CRONICĂ DE CARTE

Ochiul și penița

MIRCEA ZACIU, Jurnal, vol. 2 (1982-1983), Editura Dacia, 328 pag., 3.468 lei

Anul trecut, când a apărut primul volum din Jurnalul lui Mircea Zăciu, am scris despre el vreo patru foiletonne în suplimentul „Literă, arte, idei” al Cotidianului. Drept pentru care nu voi relua acum/aici șirul rezerveelor, nici suita epitetelor entuziaste. Doar o iute punere în pagină a subiectului.

O singurătate teпоasa

Surpriza era una de proporții: ne aflăm efectiv în fața celei mai cuprinzătoare fișe clinice a scriitorului român în ultimul deceniu totalitar. Volumul 2 este, firește, unul de consolidare a opiniei. Școlul e mult mai slab acum, odată „deschisă rana”, ceea ce însă nu scade nicicum forța de atracție a cărții.

Mircea Zăciu este de patruzeci de ani un nume sonor în breaslă, mentorul multor promoții de filologi clujeni, natură cultural-catalitică de netăgăduită importanță (în ciuda solitudinii teпоase - atât de avid cultivată și de accentuat mărturisită), factor activ în culisele și pe scena marilor show-uri ale vieții literare, istoric literar dar și polemist, cronicar al actualității editoriale dar și responsabilul seriei de „Restituiri” de la editura Dacia (peste optzeci de volume), universitar, conducător de doctorate, dar și ahotic de cancanuri literare, coordonatorul (împreună cu Marian Papahagi și Aurel Sasu) al Dicționarului de Scriitori Români, al cărui prim volum tocmai a apărut, dar și moderator de colocvii, membru în jurile Uniunii Scriitorilor ș.a.m.d.

E vorba deci de o voce grea, de o voce credibilă și nu de simplele amintiri ale unui scriitor oarecare. În plus, Jurnalul său - mărturia echilibrată, însă deloc anostă, a unui orgoliu perpetuu și ireversibil ultragiag - beneficiază de câteva calități aproape indispensabile genului: o privire atreacă asupra realităților, un scris ca „Janca lui Ahile” și o corneală de sepie mereu iritată, moreu la pîndă. Cu toate că, exterior, profesorul afectează amenințarea vechii diplomații ardeleneste, acel tip de pragmatism aulic-tractor și oos ce pune la patru ca sinceritatea și hedonismul, umorile îl trag irepresibil către levantinismul regătean, către imperiul senzațiilor ascuțite, cu nesățiu pentru demontarea mecanismelor decizionale, analiza comportamentelor, dez-ocultarea jocurilor cu dublă strategie și „ecarisajul moral”, dacă nu de altceva, măcar pentru uzul propriu.

Nu neapărat o inflamare justițiară sau un impuls vindicativ binteie Jurnalul, după cum este evitată și ispita moralismului ipocrit-sapiential și sentimentaloid, etalat în paradă și grandilocventă. În fond, Mircea Zăciu e conștient că n-a trăit în afara, ci înăuntrul mizeriei morale, ca noi toți, acceptînd „cerințele” și foarfecele cenzurii, lăsîndu-se învins, ca noi toți, de traducerea ideii libertății ca necesitate înțeleasă prin... captivitate înțeleasă. El nu împune verdicte, ci expune fapte și judecăți. Că acestea din urmă sînt adeseori mai dure decît cele dintîi, asta ține, nu-i așa, de specificul vieții la persoana întâi.

Ca jurnal de prizonierat cvasi-be-nevol, cartea nici nu poate face altceva decît să nareze „plimbarea zilnică”

a deținuților prin curtea de falsă libertate, unde gardienii sînt adesea confrăți de breaslă, unde orice acceptare înseamnă un compromis și însăși respirația laolaltă e una cu compromiterea. Ce poate fi mai alienant decît să refuzi în fond regula jocului, dar să fi mereu nevoit s-o accepti în fapt. Și să mai descoperi că duplicitatea poate fi ludic profitabilă!

Fie și numai relațiile autorului cu Titus Popovici, Ion Brad, Ion Vlad, D.R. Popescu, Laurențiu Fulga dau seama de perversiunea tovarășiei de drum ca necesitate asumată.

Istorie cu cîntec

Volumul 2 acoperă doar un an (1982-1983), ceea ce va să zică: plecarea definitivă din țară a lui Gelu Ionescu (Tonio, Tonino), cazul Virgil Tănase, cazul Dorin Tudoran, schimbarea conducerii revistei Echinor (Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic), bilecii acordării premiilor Uniunii Scriitorilor pe 1981, lăsat cu scandal, incriminări, concesii și aranjamente ca la negocierile de război și pace.

Încă de la prima pagină n se reactivează toate plantele carnivore din sera memoriei: Marin Sorescu e „salvat în extremis probabil de Păunescu” (de la efectele „mişcării transcendente”) cu „o condiție însă: omul să fie de acum anexat cercului”. Numai că anexările Sorescuiului nu începuseră atunci și nici n-aveau să se termine o dată cu poezia cu tricolorul publicată atunci în Flacăra.

La 11 mai 1983 se notează: „violent articol împotriva lui Popescu-Dumnezeu în Literaturnaia Gazeta”. Da, adevărat, „o luptă-i viață”; din cit era mai sus, dintr-altă suferență mai mult de pe urma cinismului pe cit de ocrotitor, pe atîta de otrăvitor. Cei mai de jos, de la Sector, ca tov. Necșoiu, își luau în dotare, cu de la sine putere, biroul lui G. Călinescu după demolarea Institutului de istorie și teorie literară (p. 206).

August 1983: Octavian Paler e înlocuit la conducerea României libere de tovarășa Costache. Nota autorului: „Plătește Paler polița publicării articolelor lui Păunescu despre „competența?”. Ondulațiunea Paler-Păunescu - ce subiect pentru cinismul istoriei mici! Dar citeva pagini mai încolo: „se pare că ordinul ar fi venit direct de la Cabinetul nr. 2. Nu numai pentru că publicarea textelor lui Păunescu a trezit aprehensiuni la palatul primăverii, dar și fiindcă ea dorea să aibă „propriul ei organ”, așa cum el are unul și fiul are Suplimentul „Științei tinereții”. Acum are și ea un ziar pe care-l dirijează și de aceea a pus-o pe Costache șefă”. Motivele meschine - cele mai sigure.

Ți-aduci aminte, Darie? Uitanem de scandalul produs de eseurile lui H.H. Stahl anti-Blaga, anti-Eliade etc. (p. 281), ca și de valurile cărții lui Lăncrânjan despre Transilvania (p. 13). Iar cei nefamiliarizați cu viața de pe-atunci de la virful Uniunii află acum despre panica produsă-n Aparat de un biet Memoriu adresat lui D.R. Popescu pentru ținerea legală a Consiliului: N. Manolescu, M. Martin și E. Simion chemați la Pană, Z. Ornea și Daniela Crăsnaru - la I. Traian Ștefănescu, iar Burzură și Zăciu - la organele clujene ale tov. Noja.

Și încă: ambasadoriatul elen atît de lucrativ al lui Ion Brad („a tradus sau a recomandat să se traducă la noi din greacă pe alte criterii decît cele de valoare: relații, contraservicii, laude aduse regimului, cu familia în frunte” etc., p. 52); Marin Sorescu insistînd pentru primirea în Uniune a lui Nestor Vornicescu, „autor al unor scrieri cu caracter istoric sau strict biografic și avînd o singură carte ce ar friza „literatura”, despre viața unui haiduc sau așa ceva”; colportări din anturajul lui Paul Georgescu: „Ivașcu l-a întrebat odată pe Maurer cum a fost cu 23 august. Chiar vrei să știi adevărul? Ar fi spus el cu cinismul său proverbial. El bine, află că pe mine vestea m-a ajuns pe stradă, la București, eram cu Ghiță, plecasem din comuna unde am fost ascunși după evadarea de la Tg. Jiu (...) Pe drum aflăm de mesajul regelui, ediții speciale, lumea năvălise pe străzi (...) Bine, spune Ivașcu, dar nu știați ce se pregătește? - Păi cine să ne spună nouă? Eventual lui Pătrășcanu, singurul care știa. Numai că el nu stătea de vorbă cu noi!”. O vorbă memorabilă a lui Neica pentru a-și justifica refuzul de a pleca definitiv în Occident: „De ce aș face-o? Ca să fiu silit să citesc acolo Știința cînd aici pot asculta Europa liberă?” (p. 178). Ori Mihai Beniuc desprins dintr-un interviu acordat lui N. Băciuț pentru Vatra: „Acum s-ar fi văzut în clar cum în 1982 el mai declară sus și tare că a rămas același fervent stalinist. Însăși ideea de a ilustra textul cu o fotografie de a sa din vremea cînd era la ambasada din Moscova spune ceva. Că e omul rușilor e evident, iar una din declarațiile proprii din Căzui Blaga îl recomandă mai mult: ca un vechi spion al lor, cit pe ce să fie executat pentru asemenea activitate dacă ar fi fost prins. O spune el însuși destul de transparent” (p. 13).

Obraze și măști

Să luăm de pildă paginile 174-175: 8 aprilie 1983. Numai (în) citeva rînduri, de la Calea Victoriei la Piața Științei, și înțelegem mecanismele care au alterat definitiv relațiile scriitoricești, ca și esențialul nevrozei literaturii române din epocă: „Pe Calea Victoriei îl văd pe Bujor Nedelcovici, i-au scos filmul făcut de Pița după Zile de nisip, pelicula e „sub cheie” la arhiva secretă, nimeni nu are voie să facă vreo referire la film, în presă. Daneliuc are și el mari dificultăți. Bujor pare de-a dreptul speriat, mă sfătuiește să am mare grijă ce și cu cine vorbesc. Zice că au inventat o altă strategie, preluată din anii '50: tipografi protestează, oamenii muncii sînt indignați, culegătorii refuză să culegă zațul, așa a pățit recent și Cărtărescu (...) Petre Sălcudeanu, cu care mă văd la Editură, mi se plînge că romanul lui a fost oprit în faza de corectură, tot așa, în urma unei „sesizări-venite la CCES de la... tipografie”.

Fotogramă* interesantă avem aici cu Ioan Alexandru, aluziv, p. 70: „pălăria mare, popescă, pe care o ține în mîna, țărănește, aceleași haine gri, spălăcite, boțite, cu pantalonii necălcați, cămașa desfăcută la gît, nu proaspătă și nici călcată”, dar nu jură „un lanț gros de aur petrecut în furul gîtului”. Romulus Guga: „om cu multe calități, dar și cu multe defecte: mitomanie, ipocizie în relațiile literare, fiind totdeauna de partea celui cu care discuta. După mamă se pare că avea ascendență maghiară, ascunsă însă cu grijă, sugerînd-o totuși unguirilor ca să le dobîndească încrederea. La Tg. Mureș a dus o politică dificilă, de „dublă contabilitate”, țînd o linie naționalistă la revistă și făcînd multe avansuri unguirilor” (p. 277). Din abilitățile lui D.R. Popescu: „unii critici care încearcă să i se ofere drept „consilieri” și pe care el îi folosește cu abilitate, în chip de berbece. La fel a făcut recent cu Sălcudeanu împotriva lui

Lăncrânjan. E stilul său de a lupta prin interpuși de care, la nevoie, se poate lepăda”. Dorin Tudoran via Petre Sălcudeanu: „omul nu e de toți simpatic, ba li s-ar părea și „suspect” (!) numai fiindcă a întins coarda prea tare; în fine cei mai mulți se tem, își tem propria condiție. Mai e și ipoteza că toată afacerea excluderii ar fi montată de savak pentru a despărți o dată apele de ucat: cei ce vor vota împotriva excluderii se vor „autodefini” ca oameni Europei libere” (p. 175). Și iarăși acasă la Paul Georgescu (via N. Manolescu), unde „se adună lumea „bună” de altă dată: doctorul Brătescu, fiica Anei Pauker, Paul Cornea, toți arătîndu-se opoziți și deplîngînd prezentul regretă trecutul lor. Nici unul n-ar recunoaște însă ce vină poartă ei înșiși, de la începuturi (...) Fata Anei P., crescută ca și fiul lui Thorez în institute speciale, îndotricănată pînă-n virful unghiilor, venind în țară credea că descinde în „infernul capitalist”, a cărui imagine de groază îi fusese bine inoculată în conștiință. Revelația, apoi, a unei altfel de vieți”.

Dar cele mai picante pagini sub raport cazuistic sînt cele dedicate vizitelor autorului la Mircea Dinescu (p. 93 ș.u.) și Gogu Rădulescu (p. 218, p. 267 ș.u.). Mircea Zăciu nu uită nimic, nici fișa gazdelor, nici meniul: „socru și ungu-seci, Berzi, cu studii în URSS, înșurat cu o rusoaică, femeie superbă, inteligentă și talentată, văd o fotografie a ei cu Todorov la Copenhaga, e prietenă de familie cu Sviatoslav Richter, care a fost și la ei în casă (...) Mașa, fiica ei, măritată cu Dinescu, are un aer de balerină, ugor stranie, dar cu ceva ingeniu de secol XIX (...) Miercuri pleacă cu Mircea în RFG, unde el e invitat la niște zile ale poeziei în Landul Hessen, un aranjament, se pare, al lui Werner. Decamată, Mircea se dovedește un excelent bucatar; fusese în Delta cu doctorul Boerăș și a adus știucii imense, icre, legume. Servește știucă cu maioneză, ciorbă de pește, apoi friptură de porc. N-a lăsat-o pe soacră-să să prepare nimic, totul e făcut de el, numai călătele finale le pregătește Lena”.

La Gogu Rădulescu: „Figură și „humor” de urs, cămașă cadriată, peste care are o bluză-veston de mătase, pantalonii negri dintr-o stofă de mohair, subțire, pantofi cu cataramă, foarte fini, distonând cu masivitatea purtătorului. Mîinile și ele, foarte mici, feminine, fața mare, cu pleoapele umflate, pomeți proeminenți, ochi vii, dar aproape închiși, cînd te priveșc însă devin iscoditori și simpatici”. Cu mare neplăcere sînt nevoit să trec peste o pagină (219-220) de excelentă vigoare evocativă și: „Relațiile lui Gogu cu G. (Augustin Burzură, n.n.) afectuoase: îl apreciază superficial, crezîndu-l urmașul cel mai autorizat al lui Marin Preda. Marin Preda venea la el și îi cerea sfatul. Cînd a apărut Delirul, apăsător: ce va păți? G.R. l-a potolit: nu vei păți nimic! Orice furtună trece, la noi, chiar dacă se lasă cu trăznete. Acum, ce e drept, Antonescu n-a fost tocmai așa cum îl arată Preda, dar era bun istoricist, căci de nu era el ar fi venit Horia Sima cu ai lui și făceau din țară un teatru de război (...) Mai puteți sta o rătă ne spune. Mai cere un vin, îl pune pe Dimi să facă cafea. În cele din urmă ne lasă să cotrobăim prin bufetul uriaș din sufragerie: e acolo. Cafea israeliană. Bună! Devine mai duos, mai confesiv (...) observ și unele rigidități legate de Mircea Eliade, căruia îi reproșează că n-a recunoscut că a fost de extremă dreaptă (...) G.R. ne conduce pînă la scară, ne luăm rămas bun. Din ușă ne amenință cu degetul: - Să nu vă pună dracul să scrieți în jurnalele voastre ce am discutat în seara asta”.

Dincolo de scena literaturii

Picanterii, fără îndoială. Dar ar fi nedrept să trecem nepăsători pe lângă

LIBRĂRIA FRANCEZĂ HUMANITAS

cealaltă realitate, a vieții propriu-zise. Ea nu se etalează opulent, însă atunci când, fie și fulgurant, captează spul de lumină ce mătură cadrul, totul devine neliniște și tristețe acuzatoare. Degradarea socială a Clujului, de pildă, realitate cu un șarpe mai amară și scandalizantă pentru mândria universitarului ardelean: „o multime peștriță, patibulară înundă străzile, o grămadă de oameni cu fiuri timpide de băntură. Figuri suspecte, traficanți, curve, pești, bișnițari se amestecă printre studenți greci, arabo-palestineni și a. Incit urbea seamănă acum cu o așezare venezeleană ori africană” (p. 50; v. și p. 317). Sau la Baia Mare: „Seara, orașul e o kermesă grotescă: beție neagră, de bere proastă ori -tărie- de calitate dubioasă. La hotel, pe toate culoarele tineri beți, gălăgioși. E festival -Cintarea României- și toată lumea petrece” (p. 108). Sau atmosfera de la Hotel Intercontinental: „doi barmani plictisii, fără clienți. Unul rezolvă un -pronosport- cu un negru căruia îi zicea -doctore- cocoșat la teștea. Într-un colț, un italian taciturn, în altul un neamț convins că n-are altă soluție pentru seara asta decât să se îmbete” (p. 119, 17 dec. 1982).

Unde și cum stătem acum? Unii ar vrea să uităm rapid, elegant, să uităm „academic”. Fericiți cei ce pot; a lor e împărăția. Ei și, ce-au cistigat cu asta?

DAN C. MIHĂILESCU

NOI REVISTE

Vineri 5 mai 1995, a fost lansat la sediul GDS numărul 1 al revistei de filozofie „Krisis”. Redactată și scrisă de un grup de studenți de la Facultatea de Filozofie a Universității Bucureștene, revista conține interesante eseuri filozofice, traduceri și recenzii.

Sorin Vieru, prezent la lansarea de la GDS, a avut, în discursul pe care l-a ținut, numai cuvinte de laudă pentru inițiativa tinerilor filozofi.

SORIN VIERU:
„Filozofii sint aici”

Revista se numește „Krisis” și probabil că unii dintre noi au făcut reflecția că în vremuri de criză nici nu se nimerea un nume mai potrivit ca acesta. Numai că, la început, „Krisis” nu înseamnă „criză”, ci terapie, medicamentul pentru criză. „Krisis” înseamnă „judecată”, „critică”, „spirit de discernământ”, adică tocmai ceea ce ne-ar trebui. Numele este bine ales și așa putea spune că revista își onorează titlul.

Această revistă aduce un sunet nou. E greu să-i definească nooutatea. În orice caz, una din notele definitorii mi se pare a fi un anumit spirit ofensiv de bună calitate. Revista pornește la drum fără să facă reverențe trecutului filozofic mai recent. Așa că este posibil ca ea să fie întâmpinată nu numai cu aplauzele obișnuite, ci și cu acele aplauze deosebite care sînt huiidniile și fluerăturile.

Tinerii filozofi au pornit la drum cu ideea că totul este în față și că multe lucruri se pot face. Revista începe prin a spune un „nu” destul de apăsător, fără a ajunge cîtuși de puțin la nihilism, ceea ce, evident, obligă. În orice caz, la întrebarea care inaugurează editorialul revistei, „Wo sind die Philosophen?”, bănuiesc că se poate răspunde: „Die Philosophen sind da” - filozofii sînt aici, printre noi, în această sală.

A consemnat
CEZAR PAUL-BĂDESCU

Prima librărie postbelică de carte franceză din România va fi deschisă prin amabilitatea Institutului Francez din București și cu sprijinul Ministerului Culturii și al Francofoniei. Este a doua librărie Humanitas din București și a 31-a din rețeaua librăriilor Humanitas. Va funcționa în sediul Institutului Francez - B-dul Dacia nr. 77, București -, începînd de marți 23 mai 1995, ora 10.00.

Inaugurarea va avea loc vineri 19 mai 1995 ora 12.00, în prezența ambasadorului Franței în România, dl. Charles Boyer, a directorului Institutului Francez, dl. Norbert Dodille, și a directorului Editurii Humanitas, dl. Gabriel Liiceanu.

Librăria oferă publicului cca 800 de titluri de carte franceză la prețuri

cu 25% mai coborîte decît în Franța; presa franceză la zi (cotidian și reviste); titluri curente Humanitas, cu precădere traduceri din autori francezi; posibilitatea de a consulta cataloagele editurilor franceze și de a comanda titlurile dorite.

Fondul inițial de carte franceză cuprinde titluri (de regulă noi sau recent reeditate) alese de la mari edituri franceze, cu care Humanitas a încheiat acorduri de import de lungă durată: Gallimard, Seuil, Flammarion, Albin Michel, Hachette, Presses Universitaires de France, Le Robert, Larousse, Le livre de Poche, Cerf, Bordas etc. Sînt acoperite 6 domenii tematice, cu serii/colecții de renume și lucrări de referință - dicționare, enciclopedii, atlase, ghiduri etc. •

Balt Orient Express

1. Balt Orient Express este un proiect de călătorie pe ruta trenului cu același nume: București, Budapesta, Bratislava, Praga, Berlin, dar care va include și ramificații spre: Sofia, Viena, Varșovia, Malmö, la care vor fi invitați să participe artiști din aceste orașe.

2. Scopul proiectului este de a face posibil ca artiștii să călătorească fără constrîngerile de vize, frontiere și probleme financiare, de a stabili contacte între persoane, instituții și culturi din sud-estul, centrul și nordul Europei, constituindu-se într-o contribuție la deschiderea unor frontiere rămase încă închise, la integrarea unor culturi rămase încă izolate, sau măcar de a atrage atenția asupra acestor probleme. Chiar dacă aparent proiectul poate fi asociat cu trenurile propagandei proletcultiste sau cu romanele Agathe Christie, intențiile lui sînt de natură artistică, permițînd participanților să acumuleze experiențe bazate pe o nouă mobilitate și pe lărgirea perspectivelor, ce le vor influența creația.

3. Condiția de participare este ca fiecare artist să pună la dispoziția celorlalți atelierul/apartamentul din orașul său de reședință, precum și informații utile despre persoane, locuri, muzee, instituții, mijloace de transport, restaurante etc.

4. Acțiunea, care se va desfășura pe o perioadă de o lună de zile, va începe la București cu o întîlnire a tuturor participanților și o colocoliv. În următoarele 30 de zile, artiștii vor călători în orice direcție de pe ruta

stabilită, se vor opri pentru scurte perioade în fiecare din orașele menționate, locuind în spațiile puse la dispoziție de ceilalți participanți. În final, va urma o nouă întîlnire și un colocoliv la Berlin.

5. În urma acestui eveniment se va publica un album/jurnal/catalog și o expoziție itinerantă cu materiale rezultate sau inspirate de călătorie (texte, desene, fotografii, video etc.) se va deschide în fiecare din orașele de pe traseu.

Balt Orient Express este numele trenului internațional București-Berlin; parcurge aproximativ 1.700 km în 30 de ore, străbătînd Cîmpia Română, Carpații, Pusta, Valea Dunării Mijlocii, Boemia, Valea Elbei și trece prin toate orașele importante din aceste regiuni.

Varietatea peisajelor, administrațiilor statale, limbilor și culturilor de pe întregul traseu este în strînsă legătură cu cea a „peisajului uman”. Bogăția acestuia cuprinde de la pasagerii cu muni de bagaje la traficanții de frontiera și turiștii, de la vameșii, poliștii și controlorii pînă la vinzătorii ambulanzii, hoții, cerșetorii și sinucigașii. Toate acestea, în combinație cu evenimente neașteptate ce sporesc atmosfera de aventură și mister, fac din călătoria cu Balt Orient Express-ul un eveniment ce depășește cu mult banalul.

DAN MIHĂLTIANU

Prima întîlnire/colocoliv va avea loc la GDS, iar prima expoziție cu materialele rezultate va avea loc la Berlin, Galeria IFA, în primăvara anului 1996. Revista „22” va reflecta manifestarea pe măsura desfășurării ei

FLASH ART

• „Atelier 35”, Galeria Căminul Artei - Etaj. Pînă la sfîrșitul lunii mai este deschisă expoziția „București-Cluj-Cluj-București”, în care două grupuri de tineri artiști încearcă să (re)definească rolul și impactul academii de artă (în care studiază ori au studiat) asupra viziunii lor personale, dar și colective. Expoziția caută să surprindă „școlile” informale, tendințele și orientările existente în cadrul a două dintre cele mai reprezentative școli de artă din țară: București și Cluj.

• Galeria Etaj 3/4, Teatrul Național. Expoziția de fotografie „Europeni, așa cum sînt ei” (sau măcar așa cum vor să pară ei), organizată de către Delegația Comisiei Europene în România. Stăndurile expoziției sînt realizate, independent, de către fiecare țară membră a Uniunii Europene, potrivit normelor proprii de fabricare și difuzare a „imaginei” naționale și europene. Sub forma unor esanțioane sublimat vizual, în această expoziție sînt accesibile cele mai importante principii și opțiuni ideologice ale Uniunii Europene, dar totodată transparent (design, în limitele rezonabilului) și micile (ori nu tocmai micile) orgolii naționale. Într-o expoziție marcată de ideea (europeană) a subsidiarității, există și un sector românesc ce cuprinde fotografii din Maramureș, realizate de către Dan Dinescu între 1975-1995.

• Muzeul Cotroceni. Expoziția „Catastrofe și Dezastre” a picturii austriac Arnull Rainer, una dintre figurile cele mai importante ale artei contemporane mondiale, singurul artist european (în viață) cărui i-a fost dedicat un muzeu personal la New York. Arnull Rainer este reprezentant al Austriei la Bienala de la Veneția din acest an și, în același timp, singurul artist străin semnificativ care a expus la Muzeul Cotroceni. Este aceasta o catastrofă, un dezastru ideologic ori estetic? Greu de spus. Cert este că audiența acestei expoziții va fi invers proporțională cu importanța ei, din moment ce vizitarea Muzeului Cotroceni este permisă numai pe baza buletinului de identitate și cu programare prealabilă.

Aceste expoziții vor fi privite mai de aproape în numerele viitoare ale revistei, în articolele „Umbra Europei. La București” și „Subversiunea bine temperată”. (E.K.)

științe umaniste • religii/spiritualitate • arte frumoase/muzică/film/călătorii • limba și literatura franceză • referințe/cărți practice • carte pentru copii și adolescenți.

Fondul de carte franceză al librăriei va fi îmbogățit periodic în funcție de preferințele publicului. Vinzarea titlurilor franceze achiziționate de librăria din București se va extinde, cu vremea, în celelalte librării Humanitas, cu precădere cele din centrele universitare ale țării (Iasi, Cluj, Sibiu, Timișoara).

Orașul librăriei: de luni pînă joi între 10.30-18.30, vineri între 10.30-16.30.

EVENIMENTE EDITORIALE

Editura RAO, editura care ne-a obișnuit cu traduceri din autori de referință (Kafka, Mann, Camus, Malraux etc.), a lansat două noi colecții: RAO PENTRU COPII și RAO CLASIC. Faptul că o editură particulară își propune să realizeze și acie culturale (nu numai comerciale) reprezintă cea mai bună dovadă că activitatea editorială de la noi intră în normalitate. Au apăs, se pare, vremurile edițiilor pirat, de proastă calitate și cu decoluri din revistele de modă pe copertă.

Cărțile editate de RAO sînt la nivel occidental. Cînd la aceasta se adaugă și o strategie de editură occidentală „asezată”, nu putem avea decît laude. Iată acum titlurile colecției RAO CLASIC: *Mănăstirea din Parma* de Stendhal; *La răscruce de vînturi* de Emily Brontë; *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski; *Suferințele tinărului Werther* de Goethe. Și pe cele ale colecției RAO PENTRU COPII: *Mary Poppins și Mary Poppins se întorc* de P.L. Travers; *Peter Pan în Grădina Kensington* de J.M. Barrie; *Vrăjitorul din Oz* de L. Frank Baum. Colecția pentru copii este editată cu ilustrații originale, mai puțin în ceea ce privește *Vrăjitorul din Oz*, care este ilustrat de Done Stan. Profesionalismul celor de la RAO este probat nu numai de aspectul cărților. Traducerile, în cazul fiecărei cărți, au fost revizuite de specialiști.

În viitor, aceste două colecții vor beneficia de cite două noi titluri pe lună. Ambele colecții vor avea și opere din literatura română, căci, după cum ne spunea Ondine Cristina Dăscălița, redactorul-șef adjunct al editurii, „RAO a publicat destul de mult timp traduceri, pentru ca de acum încolo să se gîndească să facă ceva și pentru literatura română”. (C.P.-B.)

PERIODICE

NEW OBSERVATIONS, care apare la New York, este un bilunar care „lasă artiștii să vorbească pentru sine”. Fiecare număr are un redactor-șef invitat, care are libertatea să-și aleagă tema și colaboratorii: Mittel Europa, Video, Copy Culture, Alchemy, Excess sînt cîteva din temele abordate. Numărul 106 (mai-iunie 1995) îl are ca redactor invitat pe Valery Ojsteanu, care a ales ca temă „cartea ca obiect”. „Cărțile de artist Fluxus” de Geoffrey Hendricks, „Un secol de cărți de artist la Museum of Modern Art”, „Jurnale Neo-Dada” de John Evans, un poem-colaj de Gellu Naum, „Pictură-poezia post-modernă” de Ilika Scobie etc.

„Cărți-obiect create de artiști români”, un text de Andrei Ojsteanu, analizează fenomenul în context românesc, de la Tristan Tzara, incendierea Bibliotecii Universitare în decembrie '89 la expozițiile eARTE din 1991 și 1992. Sînt prezentați cîțiva artiști români: Ion Bitzan, Bogdan Bocăneț, Mircea Florian, Lia și Dan Perjovschi.

Cecenia: joc de culise la Kremlin

- Interviu cu DJOHAR DUDAEV, liderul cecenilor -

Rusia a atacat Cecenia cu o forță imititoare, împotriva căreia cecenii i se opun de mai multe luni. Cum este posibil acest lucru?

Acosta este un secret vechi de 300 de ani, cam de când cecenii au fost nevoiți să se călească în luptele pe care le-au dus împotriva fărâdelegilor Rusiei. Este greu de exprimat în cuvinte violente la care sîntem martori azi, violență pe care o ființă omenească normală nu o poate înțelege. De exemplu, cum este posibil să arunci din elicoptere oameni vii, în văzul tuturor? Cum este posibil ca un întreg regiment să violeze o femeie? Cum este posibil să lansezi rachete și să arunci bombe, dintr-un avion sau dintr-un elicopter, asupra civililor fără adăpost? Ei bine, dacă scopul lor este exterminarea musulmanilor, cum rămîne cu oamenii vîrstnici, cu copiii și femeile care se ascund în bisericile ortodoxe? Câți ruși au îndreptat atacurile lor directe și asupra acestor biserici, care erau considerate locuri sigure pentru ortodocșii și credincioșii tineri și bătrîni.

Rusia se justifică în fața Occidentului afirmînd că aici există o opoziție puternică. Ce înseamnă, mai exact, această opoziție?

Rușii au adunat grupuri de bandiți din toată Rusia și i-au numit „opoziție”; i-au înarmat pînă în dinți și le-au plătit sume uriașe de bani. Acastă opoziție este, de fapt, „rusianism”.

Care sînt consecințele „rusianismului”?

A fost distrusă complet regiunea Nagorno Karabah. A fost separată Abhazia de Gruzia. S-au creat conflicte între Armenia și Azerbaidjan. Acestea sînt, în realitate, acțiuni ale forțelor speciale rusești, ale armatei ruse. Izolarea și distrugerea Osetiei de Sud este un exemplu. Osetia de Nord și Inguşetia au fost izolate doar în scopul uciderii tuturor persoanelor care locuiesc acolo. La fel se întîmplă cu Transnistria, Moldova și Tadjikistan. Un destin nefericit se pregătește chiar și pentru zona baltică.

Planurile Rusiei pentru sfîrșitul anului sînt după cum urmează. În Caucaz: Azeria, Abhazia, Nagorno

Karabah, Lezghinistan - separate de Azerbaidjan și Daghestan. Osetia de Sud - complet sub control și jurisdicție rusească, cu forțe speciale și armate rusești pe teritoriul său. Apoi, în zona dintre Caucaz și Marea Caspică trebuie aduși așa-zii mîcitori migratori din Nordul Îndepărtat, din Orientul Îndepărtat, din zonele necucerite ale Vostok-ului, Siberiei și Uralului și stabiliți în regiunile bogate în petrol din sud, în timp ce locuitorii Daghestanului vor fi împinși spre nord, unde noua structură demografică favorizează rusificarea. Acestea sînt planurile pentru Caucaz. Sînt avute în vedere terenurile petrolifere din regiunea Mării Caspice și șoselele. Urmează Crimeea și completa ei ocupare. Apoi, în Letonia: culoarul Republicii Belarus din zona Kaliningradului va fi sub jurisdicție și armată rusească. În Estonia: regiunea Narv - sub completa ocupație rusească. În Asia Centrală: Kazahstan, Kirgizstan vor fi în totalitate sub jurisdicție rusească. Primii pași spre atingerea

acestor scopuri au fost deja făcuți - baze militare, armată staționată, patrulă la frontieră și taxe vamale. (...)

Dacă lumea nu va opri acest rău și nu va face din Rusia un stat care să respecte legea, cu siguranță că aici nu va fi niciodată democrație.

Anul trecut, în mai, a fost o încercare de asasinat împotriva dumneavoastră. Cite încercări au fost și de ce se teme Rusia aît de mult de Dudaev?

Printr-o trăsătură de condei, Elțin a alocat 150 de milioane de ruble și 500 de milioane de dolari pentru înălțarea lui Dudaev de la putere. Cartierul lor general și forțele speciale s-au pregătit timp de 4 ani pentru asta. Este un program al anihilării complete a națiunii cecene. Timp de 4 ani, s-au constituit orașe întregi de cocioabe pentru ceceni, unde urmau să fie trimiși acești oameni.

Unde sînt acestea?

Saratov, Orenburg și în regiunea Volgograd. (...) Astfel de orașe au fost arătate chiar și la televizor. Am avut

norocul să cunosc aceste planuri: Cernomîrdin urma să semneze planuri de evacuare (în realitate, aplicîndu-se planul de deportare, al cărui articol 8 spune: „fără posibilitate de întoarcere”).

Mulți voluntari spun că dacă izbucnește un război, acesta ar trebui să aibă loc în Rusia, ca să știe și ei ce este un război. De ce ați fost, de la bun început, împotriva atacurilor teroriste în orașele rusești?

Pentru o ființă omenească, terorismul este ultima soluție, iar polițienii unui stat trebuie să sufere de paranoia ca să poată lua în considerare o astfel de alternativă.

Acest război va dura mult timp și va avea consecințe profunde. Vă spun deschis că Rusia va arde o dată cu noi. Sau vom ieși împreună din această situație. Nu există cale de mijloc. Norocul lumii întregi și al Rusiei este că azi lucrurile sînt încă sub control.

Cît va mai dura războiul?

Chiar dacă lucrurile se vor liniști pentru un timp, războiul va dura aproximativ 50 de ani.

Interviu preluat de la Agenția independentă de presă STINA, din Split, Croația

Traducere și adaptare de ADRIANA TUDOR

Facțiuni în luptă

Afacerea cecenă a scos la iveală concurența dintre două tabere existente în echipa prezidențială de la Kremlin: prima, compusă din tinerii tehnocrați liberali, care doresc ca reformele economice să avanseze, și a doua, compusă din șefii „ministerelor tari” (este vorba, în primul rînd, de Ministerul Apărării și cel de Interne), care fac lobby industriei militare în criză; ei sînt cei care l-au convins pe președinte să se lanseze în aventura cecenă.

„Elțin urmează două obiective contradictorii: pe de o parte el continuă reformele, pe de alta declanșează un război. Sînt două direcții incompatibile pe termen lung, dar care, pe o anumită durată - pînă la algerii, să spunem -, pot coexista”, reflectează Otto Laciș, politolog și editor la *Investia*. După opinia lui, „complexul militar-industrial”, frustrat că nu mai joacă rolul primordial (așa cum făcea de 70 de ani încoace), avea nevoie, ca să-și recîștige poziția în politică și societate, de „un mic război”.

Pavel Graciov - ministrul Apărării, Oleg Lobov - șeful Consiliului de Securitate, Oleg Soskovet - viceprim-ministrul și generalul Korjakov - șeful Securității Prezidențiale l-au convins pe Elțin că operațiunea din Cecenia îi va fi favorabilă. Și dacă pentru moment aceasta a avut efecte dezastruoase pentru imaginea lui, în schimb a permis mărirea alocațiilor bugetare pentru armată, dînd de lucru uzinelor de armament.

Comandamentul armatei nu a optat pentru operațiune militară limitată, ci pentru un război de anvergură împo-

triva populației civile; în acest fel, comandamentul militar s-a degajat de responsabilitatea dispersării armelor și patrimoniului militar al Uniunii Sovietice. Acum, pentru orice întrebare incomodă, Puterea are un răspuns: Cecenia.

În acest context, se ridică mari întrebări asupra rolului jucat de generalul Dudaev, care a știut, de-a lungul carierei sale prezidențiale, de mai multe ori, să mărească tensiunea cu Moscova, atunci cînd era amenințat pe plan intern. După opinia lui Laciș, „se găsea oricînd cineva la Moscova să-l sprijine pe Dudaev să facă acest joc”; rămîne de elucidat rolul lui Dudaev în duelul dintre președintele Elțin și Hashulatul (cecen influent, fost președinte al Sovietului Suprem).

Dacă acuzațiile aduse de Moscova generalului Dudaev - „un dictator mafiot” - reflectă doar în parte realitatea, este sigur însă că tocmai intervenția rusă l-a salvat pe acesta de destituție, chiar de către propriul său anturaj, și a făcut din el un erou național.

Obiectivul prioritar al conducerii ruse este, acum, de a șterge în ochii opiniei publice efectele dezastruoase ale războiului din Cecenia. Tentativele pentru paces se multiplică și e posibil ca eu să se încheie, chiar dacă numai pe hîrtie. Unii se gîndesc la împărțirea Ceceniei în două, la crearea unei frontiere de-a lungul vestelei Rostov-Baku, care traversează țara de la est la vest - ceea ce indică faptul că Moscova ia în serios pericolul unui război de partizani. Un astfel de cecel demontează clar improbabilitatea unei schimbări în mentalitatea de tip colonial care domină conducerea rusă, incapabilă să înțeleagă lecția politică a acestui îngrozitor conflict.

KAREL BARTAK

„Le monde diplomatique”, 4 mai 1995

ECONOMIȘIȚI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

29% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa:

Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Victoriei nr. 10, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista „22” depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:

(pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni	sau
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$	echivalent în
	140 DM	70 DM	35 DM	lună în
	500 FF	250 FF	125 FF	orice
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	monedă
	56 £	28 £	14 £	covert-
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$	bilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactori-șefi adjuncți: RODICA PALADE (societate, cultură); GABRIEL ANDRESCU (politic, filosofie, știință); Director artistic: DAN PERJOVSCHI; Secretar tehnic de redacție: ALEXANDRU CIRÎP; Societate: OANA ARMEANU (șef serviciu); Politic: CEZAR PAUL-BĂDESCU; Secretar general de redacție: LAURA TOMA; Corector: RADU DOBĂNĂ (șef serviciu); Procesoare text: FLORIAN TOROPOC; Difuzare: MIRCEA IONESCU (șef serviciu); IOAN CONDOR, VLAD VIERU, CONSTANTIN SATALA; Gestione: CORNELIA NICULAJE, ADELA BULGARU; Secretariat, difuzare: CRISTINA POPA; Fotoreporter: IULIAN PUU; Rubrici permanente: ANDREI CORNEA, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, HORĂȚIU PEPINE, ILIE SERBANESCU (comentariu politic și economic); RALUCA STROIE-BRUMARIU (parlament); MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică, revista presă); CEZAR BALTAG (istoria religiilor); H.-R. PATAPIEVICI (esen); DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară); ERWIN KESSLER (cronică plastică); ADRIANA TUDOR (lumea); Correspondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), WILLIAM TOTOK (Berlin), ADRIAN NICULESCU (Milano), ION MIRON DAMIAN (Paris).

Tehnoredactare computerizată: „22”. Tipărit la FED

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.

ISSN-1220-5761